

הבלימה

התארגנות חפוזה וריצה לחזית

מלחמת יום הכיפורים הייתה ללא ספק אירוע מכונן ברמה הלאומית. היא פיזרה את האופוריה שאחזה במנהיגות מאז הניצחון במלחמת ששת הימים. עבור רבים מאתנו הייתה המלחמה קו פרשת מים. גם ממרחק הזמן ברור שמלחמת יום הכיפורים הייתה נקודת מפנה בתולדות צה"ל והמדינה. הביטחון העצמי המופרז, היוהרה, השאננות וחוסר הזהירות נעלמו. את מקומם תפסו שאלות נוקבות בנוגע למחדל ולרפיון המנהיגות. ההפתעה שהכין האויב הייתה מושלמת מבחינתו. המעבר אצלנו משגרה למצב לחימה קשה וגורלית נעשה במהירות. לא היינו מוכנים לבאות. לוחמינו הגיעו מן הדממה המהורהרת של יום הכיפורים ישר אל אש התופת של קרבות הבלימה. לא הפנמנו את האפשרות שנופתע כל־כך חזק. חיינו בבועת הניצחון של מלחמת ששת הימים. למדנו בדרך הקשה את הלקחים: אין לזלזל לעולם באויב ולהיות תמיד מוכנים, פיזית ומנטלית, לגרוע ביותר.

בסביבות השעה 10:00 ביום הכיפורים התקבלה פקודה לגייס את גדודי המילואים של חטיבה 500. גדוד 433 היה כבר בעיצומן של ההכנות. בהיותו הגדוד הסדיר של החטיבה הוא היה מורכב ממדריכי מא"ח 500 (מתנה אימונים חילי), ומכך נבעו יכולותיו וביצועיו המעולים במלחמת יום הכיפורים.

מפקדת הגדוד, המחלקות המקצועיות ופלוגות הטנקים היו סדירות. פלוגת חרמ"ש הייתה בנויה על תערובת של לוחמי חרמ"ש מילואים ותיקים, כשליש חיילי נח"ל לשעבר שהוסבו לחרמ"ש ומספר מדריכי

מרכז החי"ר. בשל המצוקה הרבה שהייתה בחזית הסורית נאלצנו לשלוח לשם, ממאגר מדריכי הבסיס, כמה צוותים סדירים, 14 צוותי שוט ו-6 צוותי מגח. במקומם תוגברנו תוך כדי ההתארגנות בהשלמות של אנשי בית-ספר לשריון ושל צוותי מילואים צעירים שזה עתה השתחררו ועדיין לא שובצו ביחידות מילואים. בשעה 14.00 פתחו מצרים וסוריה במתקפה מתואמת על ישראל בשתי החזיתות: בגזרת תעלת סואץ, בסיני ובגזרה הסורית ברמת-הגולן.

חטיבה 500, שהייתה מבוססת על מפקדת מא"ח 500 (מחנה אימונים חילי), לימים, באל"ש (בסיס אימונים ליחידות שדה) 750, סיימה שבועיים קודם לכן שני תרגילים אוגדתיים. מרבית הרכבים ואמצעי הלחימה היו פזורים בסדנאות בטיפולים ובהחזרה לכשרות. החטיבה כללה את הכוחות הבאים: מפקדת החטיבה; גדוד סדיר 433 שעליו פיקדתי; שני גדודי מילואים – גדוד 429 שעליו פיקד סא"ל דן ספיר וגדוד 430 שעליו פיקד סא"ל אלישיב שמשי; פלס"ר (פלוגת סיור) ג'פים שעליה פיקד סרן יוסי סיידון; פלוגת רפואה שעליה פיקד ד"ר מנחם שטרן. תפקידה של פלוגת הרפואה בעת לחימה היה לקלוט את הפצועים שפונו לאחר שטופלו בתאג"ד (תחנת איסוף נפגעים גדודית).

בשל תפקידנו האורגני במא"ח נדרשנו לסייע גם בהתארגנות היחידות האחרות של החטיבה. הגוף העיקרי של אנשי גדודי המילואים החל להגיע בשעה 17:00. כל צוות שהגיע החל מיד להצטייד ולהזדווד. הדגש היה על מהירות, מהירות ועוד פעם מהירות.

הלוחמים שהגיעו לשער מחנה החטיבה, נשאלו לתפקידיהם, ומיד צורפו וצוותו בהתאם לצרכים. טנקים וחל"מים – תקינים ועם תקלות – זוודו וחומשו כמעט ללא בדיקה. תחמושת כבדה לא הייתה בכמויות הנחוצות ובסוגים שנדרשו. חלק מן הטנקים חומשו בקושי במחצית התחמושת התקנית ועם סוג אחד של פגזים בלבד. פלוגת החרמ"ש יצאה לדרך עם חלק מן התחמושת הקלה. בחלק מן הטנקים היו חסרים

ציוד אופטי, אפיסקופים לנהגים ומשקפות למפקדים. הצוותים ולוחמי החרמ"ש עבדו ללא הפסקה ובמלוא המרץ – זאת תוך כדי התלבטות בין הרצון להכין באופן מושלם את הטנקים והזחל"מים לפעולה, כפי שלמדו כל חייהם, לבין לחץ המפקדים והנסיבות לעשות הכול במהירות, גם אם לא באופן מושלם. וכי מי לא יבין מצב כזה כאשר מתנהלים כבר הן בדרום והן בצפון קרבות עם האויב העדיף מבחינה מספרית. הורית לשים דגש על בדיקת המקלעים, התותחים והנשק האישי. קצין המבצעים סגן שמואל אביטל ארגן את המפות ואת יתר הציוד בעזרתו של סג"ם איסי (ישראל) ידידיה עוזר הקמב"ץ. הטנקיסטים ולוחמי החרמ"ש (חיל רגלים משוריין) ארזו את הציוד האישי שלהם לכלים. הפעילות הוגברה לקצב רצחני בשל הלחץ שלא הרפה.

גם כאשר מכינים היטב גוף גדול כמו צבא, תמיד מנקרת השאלה האם נעשו כל ההכנות הדרושות. תמיד רלוונטית השאלה האם היחידות מוכנות למלחמה. המונח מוכנות למלחמה גזור גם מן האופן שבו תופסים אותה. בנוגע לכך נבחנת המוכנות מבחינות כמותית ואיכותית, הכשירות הטכנית של הציוד שבידי היחידות על כל מרכיביהן וכשירותן המבצעית. כאשר צבא נתפס בהפתעה משתבשים דברים רבים בהתארגנות.

הידיעות היו מעורפלות. במשך כל אותו היום הדברים היו לא ברורים והגיעו שמועות סותרות. ההכנות נמשכו ברצף במשך יום הכיפורים ובלילה. הלחץ עלינו, גדוד 433 של החטיבה, היה גדול במיוחד. ניתנה הוראה שכל מי שמוכן יתחיל להתגלגל אל עבר החזית המצרית. בשל היותנו הגדוד הסדיר של החטיבה, שלוחמיו היו המדריכים והסגל הסדיר, נדרשנו גם לעזור למגויסים ולגדודי המילואים להתארגן.

העבודה נעשתה ברציפות. לא היה הבדל בין היום והלילה. הכול נהפך לרצף של אירועים של קליטת האנשים והכנת כלי הרק"ם (רכב קרבי משוריין) וכלי הרכב לתנועה לחזית. עם שחר ריכזתי את מטה הגדוד ואת מפקדי הפלוגות לקבוצת פקודות קצרה, והוריתי להם להיות מוכנים

מיד לתנועה דרומה עם כל כלי שיש עליו צוות, זיווד ותחמושת – גם אם חלקיים. כל השאר היה משני, וקיווינו שיושלם בדרך – לפני כניסתנו למגע עם האויב.

עם שחר הנעתי את הגדוד לכיוון דרום על שרשרות ממחנה צאלים דרך גבולות, כרם שלום, צומת רפיח ואל-עריש לעבר בלוזה וקו החזית. סך-הכול כ-250 ק"מ. על פלוגת טנקים מפתח פיקד סגן מנשה גולדבלט, על פלוגת טנקים כובס פיקד סגן יובל אבידר, על פלוגת חרמ"ש סורט פיקד סרן מרדכי (מוטקה) גולדשטיין, על מחלקת הסיור סג"ם מרדכי גייסט, על מחלקת מרגמות דגם ג' (מרגמות 81 מ"מ) פיקד סג"ם יעקב (יקי) לוי ועל כיתת החבלה סגן יגאל אברהם. הוריתי לסמג"ד שלי, רס"ן יאיר יחדיו, לסיים את ההתארגנות של יתר היחידות, לרבות דרג א1, שעדיין לא סיימו להתארגן, ולחבור אליי בהמשך. על פלוגת המפקדה פיקד סרן ניסים כהן, על החימוש פיקד סגן אלכס מאיר ולצדו מפקד חוליה טכנית גדודית (חט"ג) סג"ם יהונתן (נתי) אפרת, על מחלקת הרפואה, התאג"ד (תחנת איסוף נפגעים גדודית), פיקד ד"ר יצחק גרתי ולצדו מדריך החובשים הבכיר ארנון צברי. על מחלקת קשר פיקד ניסן לברן. על מחלקת המודיעין פיקד הקמ"ן סגן בני סלע שניסה לארגן כל חומר מודיעיני שיוכל לסייע לנו ללמוד משהו על החזית. הקמב"ץ, סגן שמואל אביטל, לימים חבר כנסת ושר בממשלת ישראל, היה צמוד אליי וניסה להכין בעזרתו של ישראל (איסי) ידידיה את החפ"ק (חוליית פיקוד קדמי), לרבות החמ"ל (חדר מלחמה) והמפקדה העיקרית: נגמ"ש מבצעים, נגמ"ש מודיעין ונגמ"ש קש"א, עם סגן אבי ויינר.

משימה קשה הוטלה על כתפיהם של קצין החימוש אלכס מאיר ולצדו מ"מ החט"ג סג"ם יהונתן אפרת. אילולא הם, כלים רבים לא היו מגיעים לחזית, והרבה מאלה שנפגעו לא היו מוחזרים מדי יום לכשירות לחימה.

כך נראה המצב בעיני אלכס:

לאחר סיום התרגיל האוגדתי יצאתי הביתה ביום חמישי, יומיים לפני המלחמה, להשלים את חוסר שעות השינה של כמה ימים. למחרת בצהריים הקפיצו אותי מהמיטה ישר לבסיס. כעוזר קצין חימוש חטיבתי בשגרה, וקצין חימוש גדודי ב-433 הסדיר בחירום, מרבית העבודה נפלה עליי, כי קח"ש [קצין חימוש] החטיבה היה חדש בתפקידו. לא רק זאת, אלא שאז גם נחום קרא לי ואמר לי: "עזוב את ענייני החטיבה ותכין לי, בעדיפות ראשונה, את הטנקים של הגדוד, ותחזיר אותם לכשירות לחימה". יצוין כי על הטנקים של הגדוד הסדיר שלנו התאמנו כל גדודי השריון, בזה אחר זה. על כן התקלות היו רבות ומשימת הכנתם לכשירות, בנסיבות ובלחץ הזמן שנמצאנו בו, הייתה כמעט בלתי אפשרית. למרות אי הנעימות מהקח"ש החטיבתי, ריכזתי את אנשי החימוש ורתמתי אותם למשימה של הכנת גדוד 433 שעליו היה לחץ גדול להתחיל לנוע מיד לחזית לפני כל הגדודים האחרים של החטיבה: תיקון הטנקים והזחל"מים, הרכבים, הנשקים, ציוד אופטי, חלקי חילוף והכול בלחץ ובחיפזון של שעת חירום. למרות שאנשי ואני עבדנו ברצף יומם וליילה, לא הכול היה מושלם, אך עשינו כמיטב יכולתנו כדי לאפשר את תנועת הגדוד על שרשרות אל החזית בסיני.

מחלקת הרפואה של הגדוד עברה בתחילת 1973 אימון הקמה במסגרת אימון הקמת הגדוד. את האימון של המחלקה, כמו של יתר מחלקות הרפואה, עשה הצוות הסדיר של החובשים והמדריכים של המא"ח בראשות ארנון צברי, ולצדו המדריך עדי פלטי, שסיים את הכשרתו כמדריך בדצמבר 1972. צוות התאג"ד שלנו היה מבוסס על גרעין החובשים הסדיר מהמרפאה וממחלקת ההדרכה.

ארנון צברי סיפר:

בשעות הבוקר קיבלנו פקודה להעמיס את כלי הרכב בציוד ממחסני החירום ולהיערך ליציאה לחזית. ציוד רפואי לטיפול בפצועים לא חסר לנו, זאת בניגוד לחוסרים הרבים בציוד האישי, במפות וציוד מבצעי אחר. ההחלטה אם

להמשיך את הצום או להפסיקו הייתה אישית של כל אחד בעצמו. החובשת נעמי כהן התחננה להצטרף לתאג"ד כדי לעזור ככל שיידרש. קצינת הח"ן התנגדה לכך, אך רופא התאג"ד רצה שהיא תצטרף בגלל חוסר בחובשים. הוויכוח ביניהם הובא להכרעת המג"ד, וזה אישר את יציאתה אלא אם כן יימצאו חובשים אחרים להשלמת התקנים. נעמי צורפה לאמבולנס שבו ישב הרופא הגדודי ד"ר גרתי יצחק. סיימנו בחיפזון את ההתארגנות, והתחלנו בתנועה על זחלים ושרשרות על הציר הצפוני – עזה, רפיח, אל־עריש ובלוזה בחלק הצפוני של התעלה.

ניסן לברן קצין הקשר סיפר:

את שירות החובה עשיתי בסיני, ועל כן הכרתי את השטח היטב. חזרתי לדיונות של סיני עם גדוד 433 בנסיעה על שרשרות אל תוך המלחמה כשנתיים אחרי שהשתחררתי משירות סדיר. זו הייתה לי הכרות ראשונה עם גדוד טנקים בכלל, ועם גדוד 433 בפרט. בלי להכיר את מחלקת הקשר ואת קציני המטה ומפקדי הפלוגות, התייצבתי בפני המג"ד. בתדריך קצר וענייני נחום הבהיר לי שהזמן קצר והעבודה רבה. עליי לארגן מיד את מחלקת הקשר הגדודית, לרבות החפ"ק הגדודי ואת כל הקשרים והטכנאים שבפלוגות. הוא הוסיף שהוא מייחס חשיבות רבה לנושא הקשר שעליו אני מופקד. "שליטת המפקד בגדוד טנקים תלויה בקשר טוב ואמין", סיים המג"ד את התדריך. עשיתי כמיטב יכולתי כדי שהאנשים והציוד יהיו מוכנים לקראת הלחימה. הפנמתי שאנחנו לא בתרגיל אלא לקראת מלחמה קשה.

התנועה אל החזית הייתה קשה. כל דבר פגום שאפשר להעלות על הדעת בתנועה על צירים היה שם: צירים חסומים, שיירות ארוכות תקועות, נהגים עצבניים, מפקדים יוצאים מגדרם כדי לפלס לשיירות הרק"ם שלהם נתיב לנוע בו דרך צי הרכב הרך.

בשעה 16:00 הגעתי עם הגדוד לאזור סמריה – מזרחית לציר החת"ם (חיל התותחנים) מול גזרת אל־קנטרה. פרסתי את הגדוד בצד הכביש

באזור סינר 39, והלכתי להיפגש עם יוסי סיידון, מפקד פלוגת הסיור, שהגיע למקום קודם לכן, כדי להתעדכן על המצב. קשה היה לי להבין ממנו מה בדיוק קורה והיכן קו החזית. המהומה הייתה גדולה, והערפל המודיעיני היה כבד. הגיעו התרעות רבות על פשיטות של קומנדו מצרי על הצירים והצמתים. איש לא ידע במדויק מה קורה – היכן קו כוחותינו ובאילו שטחים מחזיק האויב המצרי. נתתי פקודות לגדוד על-פי הניתוח שלי את המצב בשטח: "כל מה שבחזית אויב, ויש להשמידו. כמו כן יש לצפות להפתעות כגון נחיתות של יחידות קומנדו מצריות בעורף, על הצמתים ועל צירי התנועה שלנו".

כך ראה את המצב מפקד כיתת חרמ"ש, סמ"ר אלטמן יוסף מקיבוץ גבת שנפצע מאוחר יותר בסואץ וקיבל את עיטור המופת, את ההתארגנות והריצה לחזית:

הפלוגה התארגנה. [...] חלקה אנשי מילואים וחלקה השלמות ממדריכי חרמ"ש סדירים של המא"ח. עם שחר הגדוד היה מוכן לתזוזה לכוון תעלת סואץ על שרשרות, שפירושו שעות רבות של נסיעה מייגעת. התנועה על הכביש הייתה ערה וצפופה מאוד. מובילי הטנקים נתקעו וכן זחל"מים. אלה שנתקעו חיכו לחוליות טכניות שיבואו לחלצם. בצהריים הגענו לאל-עריש ושם נעצרנו בגלל פקק תנועה עצום שנגרם על-ידי מובילי טנקים ריקים שכנראה חזרו מהחזית. מאל-עריש התפתח מרוץ מטורף בין הכלים. כולנו מיהרנו. הגיעו שמועות שהמצרים הגיעו כבר לבלוזה. הרגשנו שאם לא נמהר, אנו עלולים להגיע מאוחר מדי מבחינת אלה שמחזיקים את קו התעלה. ההרגשה הייתה מזופתת, בעיקר כשראינו טנקים שנתקעו וידענו שהם יצאו מהמרוץ לפחות לזמן הקרוב. הזחל"מים שלנו לא אכזבו. בערב הגענו לסביבות רומני, ושם נשארנו לחניית לילה קצרה. נמנמנו בתוך הזחל"מים. בחצות שוב המשכנו בתנועה לכוון טסה, כשאנו בכוננות עליונה עם נשקים דרוכים. ככל שהתקרבנו לטסה שמענו וחשנו טוב יותר את המלחמה, את הדי היריות ואת ההתפוצצויות. נסענו באורות כבויים

כשאנו מתאמצים לנתב את דרכנו בתוך החשכה. הגענו לצומת טסה, ושם המג"ד הפנה אותנו, אחרי הטנקים, מערבה על ציר טליסמן אל תוך חזית הלחימה בגזרת אסמאעיליה.

המג"ד משוחח עם לוחמי גדוד 433

השתלבות בבלימה בחזית הדרומית

קרבות בלימה לא היו צורת קרב שעליה גדלנו ושלקראתה התאמנו. תפיסת הלחימה השריונאית שעליה חונכנו הייתה קרבות תמרון ורדיפה, ולא בלימה עיקשת וארוכה שנקרתה לנו כאן. ואולם, זו הייתה הזירה, וזה היה המצב שהעמיד בפנינו האויב, ועם זה היה עלינו להתמודד. זו לא הייתה בחירה אלא כורח המציאות. ברור היה שהימים הראשונים של הלחימה הולכים להיות ימי בלימה מתסכלים וקשים מבחינות פיזית ונפשית. בלי לבלום את שטף היחידות המצריות ולייצב קו חזית מולן יהיה קשה עד בלתי אפשרי לעבור להתקפת נגד ולצליחה.

כשירדה החשכה הכנסתי את הגדוד לחניון לילה באזור סינר 39 כדי לתדלק את הטנקים ואת הכלים האחרים וכדי להשלים את מלאי התחמושת לפני שניכנס למגע אש עם האויב. זו הייתה ההזדמנות הראשונה שלי להסתובב בין הפלוגות, לראות את אנשי הצוות ולוחמי החרמ"ש – שכן בחיפזון של ההתארגנות הספקתי בקושי לשוחח בקצרה עם מפקדי הפלוגות וקציני המטה. חלק מן האנשים נראו מתוחים, וחלק מהם היו סקרנים לדעת יותר על המצב, אך רובם חששו מן הבאות. עם זאת הם היו אופטימיים בנוגע לסופה של המלחמה. האויבים שלנו התגרו תמיד והשתלחו בנו, אך בסופו של יום צה"ל עשה את העבודה, והצליח להכות את האויב שוק על ירך. האנשים דיברו על מצב הלוחמים במעוזים שעל שפת התעלה – בקו בר-לב – לנוכח הידיעות הלא ברורות שהגיעו אלינו.

בדיון השתתפו בעיקר הוותיקים שבין הלוחמים, שחלקם נמנו עם פלוגת החרמ"ש. היו אנשים שצידדו בתפיסת קו בר-לב, והיו ששללו אותה, בין היתר משום שסברו שהקו היה דליל מדי מכדי לבלום התקפה מצרית, בוודאי התקפה מסיבית כזאת.

קו בר-לב הוא קו המוצבים שנבנה על הגדה המזרחית של תעלת סואץ. הקו כלל כ־30 מוצבים, ונקרא על שם הרמטכ"ל במלחמת ההתשה רא"ל חיים בר-לב. אלה שמתחו עליו ביקורת לא הכירו את ייעודו. הוא לא נועד מלכתחילה לעצור מתקפה מצרית בלי תגבור מתאים. בימי שגרה גובו המעוזים ביחידות טנקים שהיו פרושות בקו התעוזים על ציר החת"ם (חיל תותחנים). הציר נקרא כך משום ששימש את יחידות התותחנים לדילוג מגזרה לגזרה בהתאם לצורך. הוא נמתח מצפון לדרום כ־8-10 ק"מ מזרחית לקו התעלה. השיטה עבדה במהלך מלחמת ההתשה, הארוכה והמתשה, עד מלחמת יום הכיפורים. אף שבמלחמת ההתשה היו כ־360 הרוגים וכ־1,000 פצועים, זו הייתה הדרך הטובה ביותר של החזקת קו התעלה ופריסת הכוחות שצה"ל ידע לעשות עד פרוץ המלחמה. קו בר-לב לא היה במיטבו עם פרוץ מלחמת יום הכיפורים. להתמוטטותו היו כמה סיבות נוספות: מספר המעוזים הידלדל מ־30 למחצית; גיבוי טנקים דליל מול ההתקפה המסיבית של המצרים, שכללה ארטילריה, טנקים, נושאי גייסות משוריינים וחי"ר מצויד בנשקי נ"ט רבים שבטווחי הירי הקצרים הפכו למדויקים ולקטלניים.

תוך כדי הסיור נתקלתי בסגן יעקב אביעזר, מפקד מחלקה בפלוגת החרמ"ש. הוא היה בן גילי, נראה ותיק בפלוגה ומעורה במה שקורה בין לוחמיה. המתח שאחז ברוב הלוחמים לא ניכר עליו. הוא נראה רגוע, בעל חזות אתלטית, כמי שחי בשלום עם עצמו. את תשומת הלב שלי משכה העובדה שהוא נעל סנדלים ולא נעליים צבאיות. שאלתי אותו מה הסיבה לכך. והוא השיב תוך כדי העפת מבט לרגליו המסונדלות: "לא היו באפסנאות נעליים במידתי". בנסיבות של ההתארגנות החפוזה

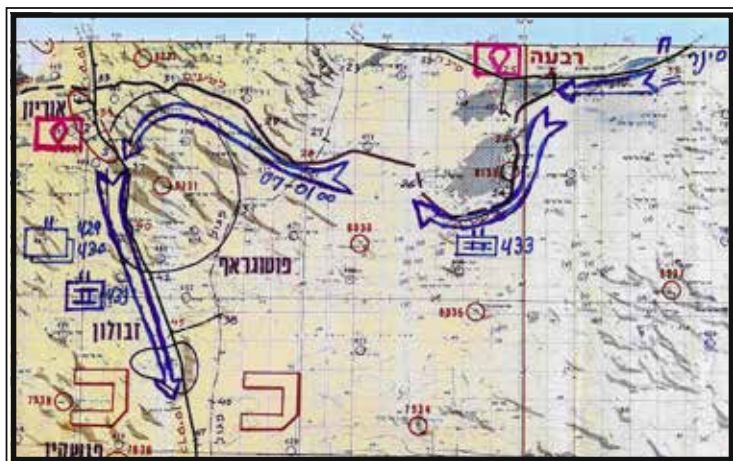
התירוף הזה נראה הטוב ביותר שניתן לאלתר. בשיחה הקצרה הבנתי שאבי השקט והמסוגר הוא בן קבוצת אושה, עוסק בפלחה, אדם שורשי עם הרגליים על הקרקע, אוהב טבע וטיולים ברחבי הארץ – לא רק בצפון אלא גם במדבר יהודה ובסיני. בשירות הסדיר שלו היה צנחן וגולנצ'יק. במלחמת ששת הימים השתתף בלחימה על העיר העתיקה בירושלים. חשבתי לעצמי שאם זה החתך של אנשי המילואים של פלוגת סורט – הדבר מעודד. המשכתי ופגשתי את קצין מחלקת מרגמות 81 מ"מ יעקב (יקי) לוי, בחור צעיר, מרשים ונמרץ. זו הייתה המלחמה הראשונה שבה השתתף, ולכן הוא נשמע סקרן, מהוסס וחושש מהבלתי הצפוי. כולנו חששנו. מה יותר טבעי ואנושי מזה בעת כזאת?

על אף הידיעה שבמשך הלילה יונחתו בגזרה יחידות קומנדו מצריות בהליקופטרים, הצליחו האנשים לנמנם כל אחד בתאו וברכבו במשך כשעתיים. המג"דים נפגשנו לתדריך קצר אצל המח"ט. המידע שקיבלנו היה יותר מעורפל מזה שלמדתי מיוסי מ"פ הסיור. שום דבר לא היה ברור. על כן, חזרתי ואמרתי שוב למפקדי הפלוגות: "כל מה שבחזית חשוד כאויב, אם כי עשויים להיות שם גם כוחותינו. צפו להפתעות ושמרו על ערנות. עליכם להיות מוכנים לתנועה החל מחצות – לפי פקודה". המשימה כפי שהוגדרה לגדוד הייתה לנוע בראש החטיבה ולהוביל על ציר ליסטטים – הציר המוביל לכיוון מערב ונמצא צפונית לאלקנטרה – ולאחר מכן לפנות דרומה על ציר כרטיסן ולהיכנס ללחימה בגזרה המרכזית (באזור גשר פרדאן-אסמאעיליה) – מול המאמץ העיקרי של האויב בגזרה הזאת.

כולנו היינו מופתעים מעוצמת האויב ומנחישות כוחותיו למוטט את קווי ההגנה שלנו ולחדור פנימה לעורף המערך הקדמי. החטיבות והדיוויזיות של האויב היו משופעות ביחידות נ"ט וביחידות קומנדו, והיו מלוות בארטילריה ובתקיפות אוויר. כוחות האויב שטפו את המעוזים הקדמיים וזרמו פנימה כדי להיאחז בקו הרכסים של התעוזים.

מעט אחר חצות של ליל יום א' הנעתי את הגדוד מסמריה על ליסטים ודרך כרטיסן דרומה. בליסטים 31 (צומת ליסטים-כרטיסן) נחתה על הגדוד ארטילריה כבדה וצפופה. הבנתי שככל שנגביר את התנועה לאזור הלחימה שלנו כך ייטב, נהיה פחות פגיעים למסות של הארטילריה שנחתה עלינו. על כן הוריתי למפקדי הכוחות להאיץ ככל האפשר, ועם שחר הגענו לאזור צומת כרטיסן-ספונטני. שוב חנייה קצרה לתדלוק לפני הכניסה למגע. ושוב ניתנו פקודות: "3, כאן 20, תפנה בספונטני מערבה, ותמשיך להוביל לאזור הלחימה בזקור ובהברגה מול גשר פרדאן".

לפני שהספקתי לתת פקודות על שינוי במשימה הורה לי מפקד החטיבה: "3, כאן 20. בלחץ הנסיבות, עליך לרדת דרומה יותר – עוד כ-12 ק"מ ולהיכנס מערבה על ציר טליסמן לאזור הלחימה מול אסמאעיליה". הנעתי שוב את הגדוד לעבר גזרת אסמאעיליה והאגם המר הגדול – אזור צליחת הדיוויזיה המצרית השנייה, במטרה ללחוץ את האויב מאזור חלוץ, חמוטל ונוזל מערבה לעבר פורקן ומצת שעל שפת התעלה. עם כל שינויי המשימות המשיכו דרגי א1 (הספקה) לנוע אחרינו ונשארו צמודים רכס אחד מאחור.

גדוד 433 בריצה לחזית על כריסטן

בימי הבלימה: קבוצת פקודות בחמ"ל (המג"ד וקצין החימוש)

הפסקת קפה על הג'יפ

ההפתעה הייתה אסטרטגית, אופרטיבית וטקטית

מאז מלחמת ששת הימים התגבשה באמ"ן (אגף מודיעין של צה"ל) ההערכה שמצרים לא תיזום מלחמה נגד ישראל כל עוד לא תהיה בטוחה ביכולתה לתקוף בעומק שטחה של ישראל, ושסוריה לא תצא למלחמה בישראל ללא מצרים. מגבשי התפיסה הזאת סברו שסאדאת הוא מנהיג חלש ולא נחוש, ושהאפקט המצטבר של מפלת מצרים במלחמת ההתשה הביא לחוסר התלהבות לצאת למלחמה. התפיסה הזאת שיבשה את יכולת אמ"ן וההנהגה לתפוס כהלכה את המציאות. התמורה שהתחוללה במצרים לא הובנה בישראל.

אמ"ן כשל לא רק במתן התרעה אסטרטגית אלא גם במתן התרעה טקטית ימים ספורים לפני פרוץ המלחמה. גירוש הסובייטים, התרגילים הצבאיים, ההיערכות המלאה של צבא מצרים לאורך התעלה, הידיעות הקונקרטיות שהתקבלו ערב המלחמה – כל אלה לא הובנו כיאות על-ידי אמ"ן ומקבלי ההחלטות. עיוותי התפיסה האלה הובילו להצלחה של ההפתעה המצרית בפתירת המלחמה. תוצאות של קרבות רבים נקבעים על-פי מידת ההצלחה של ההונאה. הפעם ההונאה המצרית הייתה מושלמת. בסביבות השעה 14:00 ביום שבת, יום הכיפורים, ב־6 באוקטובר 1973, פתחו צבאות מצרים וסוריה במתקפה על ישראל, שיעדיה המידיים היו הישגים טריטוריאליים תוך פגיעה בכוחות צה"ל המעטים שעמדו מולם. צבאות סוריה ומצרים נערכו והתאמנו היטב לקראת המלחמה. צבא מצרים

ערב מלחמת יום הכיפורים כלל: כ־2,200 טנקים, כ־2,900 נגמ"שים (נושאי גייסות משוריינים), מהם כ־1,900 אמפיביים (רכב אמפיבי מסוגל לנסוע על הקרקע ולשוט במים), כ־2,400 קני ארטילריה, כ־800 משגרי טילי נ"ט וכ־20 משגרי טילי קרקע-קרקע מסוג פרוג וסקאד. המצרים פרסו שתי ארמיות מול הכוחות המעטים של צה"ל בגזרת התעלה: הארמיה השנייה בגזרה הצפונית, מהאגם המר וצפונה, כללה חמש דיוויזיות: דיוויזיות חי"ר 2, 16, 18 דיוויזיה ממוכנת 23 ודיוויזיה משוריינת 21. את הארמיה השלישית, שכללה 4 דיוויזיות, פרסו בגזרה הדרומית, מהאגם המר ודרומה, והיא כללה שתי דיוויזיות חי"ר – 7 ו־19, דיוויזיה ממוכנת 6, דיוויזיה משוריינת 4. חיל הרגלים המצרי הפתיע בשיפור הרב שחל בו ובנחישות הרבה שהפגינו לוחמיו בלחימה. הוא היה גם משופע בטיילי כתף RPG-7, היעילים לטווחים קצרים של מאות מטרים, ובטיילי סאגר, היעילים לטווחים ארוכים יותר – מ־500 מטרים עד 3,000 מטרים ויותר, שהיוו הפתעה קשה לשריון שלנו. רוב השריון המצרי כלל טנקי T-54, וכמה חטיבות מובחרות שלו צוידו בטנקי T-62. הגנת הנ"מ המצרית, שהתבססה בעיקר על טילי קרקע-אוויר SA-2, SA-3, ו־SA-6, הייתה יעילה והגבילה באופן משמעותי את הפעילות של חיל האוויר של ישראל. תפיסת הביטחון של ישראל, שעוצבה על־ידי ראש הממשלה הראשון דוד בן־גוריון, התבססה על: הרתעה, התרעה והכרעה. הרתעה: להרתיע את האויב מלפתוח במלחמה. התרעה: גורמי המודיעין יתריעו מבעוד מועד מפני מלחמה קרבה, ויאפשרו לצה"ל לגייס את כוחות המילואים ולהיערך בהתאם. הכרעה: אם נגזר להילחם, אז להכריע מהר ככל האפשר. בנוגע להרתעה – במאי 1967 נכזבה ישראל כאשר נאצר התגרה בה, הכניס את צבאו לסיני בניגוד להסכמים, גירש את כוחות האו"ם, סגר את מצרי טיראן ואיים במלחמה. כך היה גם באוקטובר 1973 כאשר כוחות מצרים וסוריה תקפו בו־בזמן את ישראל בשתי חזיתות – הדרומית והצפונית.

בנוגע להתרעה – המחדל המודיעיני במלחמת יום הכיפורים היה גדול. רוב הקשיים בלחימה נבעו מתנאי הפתיחה הגרועים. על תפקוד מערכות המודיעין של צה"ל נאמר ונכתב רבות – על הידיעות הגלויות והסמויות לאמ"ן, למטכ"ל ולדרג המדיני ועל מה שנעשה עם הידיעות האלה, או יותר נכון, על מה שלא נעשה אתן. אמ"ן לא העריך נכונה את הסכנות ולא את מרחב ההזדמנויות.

בנוגע להכרעה – צה"ל כצבא העם מבוסס בעיקר על השלמות כוחות המילואים, וככזה הוא צריך להכריע את האויב מהר ככל האפשר. אין לעם ישראל את אורך הנשימה להחזיק את מערך המילואים מגויס למשך זמן רב.

כאמור, ההרתעה וההתרעה קרסו. נשארנו עם התקווה להכרעת האויב מהר ככל האפשר. תגובת צה"ל למקרה של מלחמה מבוססת בדרך-כלל על ארבעה גורמי יסוד ועל ההנחות הבאות:

1. התרעה מודיעינית שתינתן מספיק זמן לפני תחילת הלחימה.
2. חיל האוויר הוא בעל יכולת להנחית מכה משמעותית על האויב. בד בבד עליו למנוע מחילות האוויר של האויב להנחית מכה כזאת על צה"ל ועל יעדי העומק של ישראל.
3. הצבא הסדיר מסוגל לעכב את כוחות הקרקע של האויב עד השלמת גיוס מערך המילואים.
4. קווי הפסקת-האש הנוכחיים מקנים עומק אסטרטגי (לעומת הקווים שלפני מלחמת ששת הימים) – עובדה המעניקה לישראל ביטחון בכך שבשלב הלחימה הראשונים האויב לא יוכל להתקדם באופן שיביא להכרעה.

הכשל המודיעיני גרם לכך שצה"ל לא הקדים בהתקפת מנע באמצעות חיל האוויר וגייס מאוחר מדי את כוחות המילואים מכדי שאלה יספיקו לגבות את המערך הסדיר לפני תחילת המתקפה על קו המעוזים של

ישראל. הכשל היה בהערכת המודיעין, ולא בגופי האיסוף באמ"ן ובמוסד שעשו את מלאכתם נאמנה.

האמונה המוחלטת של ההנהגה המדינית ושל הדרג הצבאי ביכולת של אמ"ן להודיע בעוד מועד על מלחמה צפויה כדי לאפשר את גיוס עוצבות המילואים ואת פריסתן בחזית כשלה וקרסה. לכן המלחמה נפתחה בהפתעה מבחינות מדינית ואסטרטגית. הערכות אמ"ן עד היום שבו פרצה המלחמה היו שלא תפרוץ בכלל מלחמה. על כן לא גויסו יחידות המילואים ולא ננקטו אמצעי הכוננות הדרושים. בנוגע להפתעה האופרטיבית – לאחר הגעת המידע שהמלחמה תפרוץ בוודאות, המידע היה ששעת הפתיחה תהיה 18:00. הכוחות התארגנו לפריסה לקראת השעה הזאת, אולם למעשה ההתקפה החלה בשעה 14:00. בנוגע להפתעה הטקטית: זו נבעה מצורת הפעולה של הכוחות המצריים. אלה הפעילו כוחות אש אדירים שהסתערו עם מסות של חי"ר מצוידיים בנשקי נ"ט. את התעלה צלחו כמויות אדירות של טנקים וחי"ר, שהיו מלווים באלפי קני ארטילריה.

בשתי החזיתות היו כוחותינו מופתעים – לא רק מן העיתוי אלא גם מעוצמת התקיפה ומן הנחישות של צבאות האויב למוטט את קווי ההגנה של ישראל ולחדור פנימה לעורף המערך הקדמי. האווירה בכל הדרגים בצה"ל הייתה קשה ומתסכלת בשל עוצמת ההפתעה.

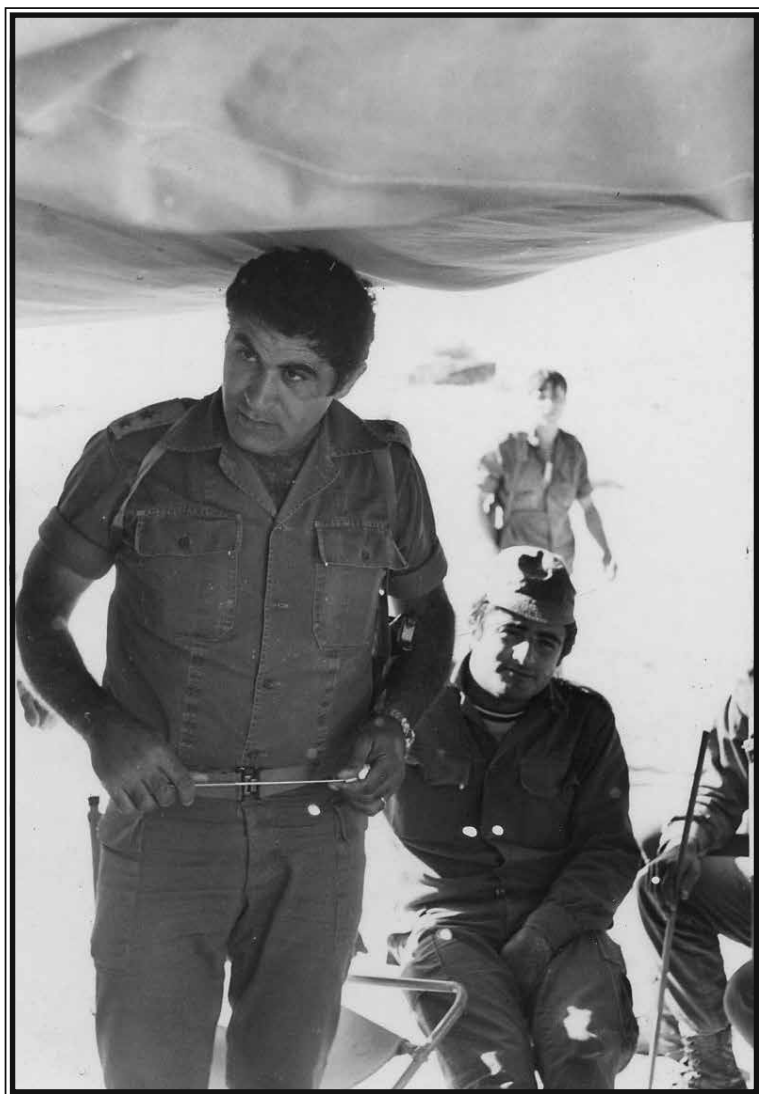
בסיני תקף הצבא המצרי במסות גדולות, זאת תוך שימת דגש על כמות הכוחות. בשתי הגזרות של הארמיה השנייה ושל הארמיה השלישית צלחו כ־100 אלף חיילי חיל רגלים, חלקם על נושאי גייסות, וכ־1,000 טנקים את התעלה ב־24 השעות הראשונות בסיוע 2,400 קני ארטילריה. את הפתיחה עשה האויב בכמה מאמצי צליחה. תוך יומיים פרס עשרה גשרים: שלושה באזור שבין קנטרה לפרדאן, שלושה באזור אסמאעיליה-דוורסואר וארבעה באזור שבין שלופה לעיר סואץ. מבצע הצליחה המצרי בתעלת סואץ היה מרשים ויעיל גם בסטנדרטים של צבאות מודרניים.

כוחות האויב תקפו לאורך כל קו התעלה, צלחו בכמה מקומות, שטפו את המעוזים הקדמיים וזרמו פנימה כדי לאחוז בקו הרכסים של התעוזים. אף שסאדאת ידע שאהבת ההמונים במצרים אליו אינה רבה, הוא קיבל את אחת ההחלטות האמיצות בתולדות עמו בעת החדשה כשהחליט לצאת למתקפת פתע על ישראל. בכך הוא היה לאחד האנשים המעצבים את ההיסטוריה, לא רק חיים בה. הוא ייחס חשיבות רבה לסבל של המשפחות השכולות ושל החיילים הפצועים אך היה מודע גם היטב לכאבם ולסבלם של הילדים העניים והרעבים. הוא ידע היטב שמחסור ממושך מוביל לייאוש ושיאוש מוביל לאלימות. סאדאת ראה במהלך הצבאי מנוף לקידום מטרות פוליטיות בהמשך. החלטה כזאת כרוכה הייתה מבחינתו בסיכונים אישיים רבים. מבחינתו, מטרותיה של מלחמת אוקטובר (שמה של מלחמת יום הכיפורים במצרים) היו: מחיקת תבוסת מלחמת ששת הימים, השבת הכבוד הלאומי המנופץ, החזרת השטחים הכבושים וניפוץ האגדה שצה"ל הוא צבא בלתי מנוצח. כדי שהעולם לא יגיד שהסובייטים ניהלו את המלחמה, הוא אף גירש ממצרים את היועצים שלהם כבר ביולי 1972. הוא עשה את ההכנות למלחמה כשלצדו סעדו אל-שאזלי הרמטכ"ל ואסמאעיל עלי שר המלחמה. לצד הצלחתו להכין את הצבא למהלך המורכב ולהפתיע את ישראל בכל הפרמטרים, הוא שגה בכך שבחר את יום הכיפורים כיום הפתיחה. האנשים היו בבתים והרחובות היו פנויים. הרבה יותר קשה היה לגייס את המילואים בשבת רגילה או בחג כמו סוכות.

המשימה הייתה למנוע מצבא מצרים – שסימן לעצמו כמטרה בשלב הראשון לייצב ראש-גשר בעומק 15 ק"מ ובשלב השני לתפוס את קו המצרים – כל הישג קרקעי עד גיוס כוחות המילואים. המשימה הייתה למעלה מכוחו של הצבא הסדיר של צה"ל.

למרות כל אלה הצליח צה"ל בכוחות מעטים והודות לגבורתם ולעוז רוחם של הלוחמים בדרג השדה להשיג ניצחון מוחץ ולהכריע שני צבאות

עם יתרון פתיחה, לבלום את המסות הגדולות של כוחות האויב, לעבור מבלימה להתקפה ולהעביר את המלחמה לגדה המערבית של תעלת סואץ בדרום ואל תוך סוריה בצפון. הקרבות היו קשים, וישראל שילמה בשתי החזיתות מחיר יקר: כ־2,700 הרוגים, 16 נעדרים, כ־7,500 פצועים, ו־314 לוחמים נפלו בשבי. חיל האוויר של ישראל, שביצע כ־7,500 גיחות, הפיל 334 מטוסי אויב בקרבות אוויר, אך איבד כרבע מעוצמתו – כ־100 מטוסים. לאוגדה שלנו, בפיקודו של ברן, היו 1,742 נפגעים – מהם 462 הרוגים. מלחמת יום הכיפורים הייתה מלחמת החיילים ודרגי הפיקוד ברמת השדה: המחלקה, הפלוגה והגדוד. זו הייתה מלחמה של מעטים מופתעים ומותשים נגד רבים משולהבים וצמאי דם. המלחמה מצאה את הדרג המדיני ואת הצבאי מופתעים, אך הלוחמים בדרג השדה היו נחושים ומוכנים לכל מאמץ כדי להפוך את הקערה על פיה. אולי זוודי הטנקים היו לא מושלמים ובטני התחמושת היו לא מלאות, אך הלוחמים היו מוכנים ברוח, והאמינו בצדקת הדרך. כוחות צה"ל הצליחו לבלום את ההתקפה, לעבור מבלימה להתקפה, לצלוח את תעלת סואץ ולהעביר את הלחימה לגדה המערבית אל תוך מצרים. זאת למרות ההפתעה שבפתיחה, חוסר המודיעין, ערפל הקרב ואווירת אובדן הדרך בימי הלחימה הראשונים. שלושה קרבות סומנו בכאב במלחמה הזאת: הקרב על החרמון, התקפת הנגד ב־8 באוקטובר והקרב על העיר סואץ.

פקודות ותדריכים: מג"ד וסמג"ד

התקפת הנגד של 8 באוקטובר

כוחות האויב המשיכו לזרום לכיווננו אל הגדה המזרחית של התעלה – כוחות טנקים והמון חי"ר מצויד בנשק נ"ט רב. הם נאחזו ברכסים השולטים, וניסו לשפר עמדות מזרחה אל יעדים שסימנו להם מראש שלב אחר שלב. לעומת זאת, כוחות צה"ל מרמת המטכ"ל (המטה הכללי), עבור דרך הפיקוד וכלה באוגדות היו פחות מתואמים ופחות ברורים בכוונותיהם בנוגע לדרך הביצוע של התקפת הנגד, ליעדיה ולהיקפה. האוגדה שלנו, אוגדת ברן, אספה עדיין כוחות – חלקם הגדול הגיע אמנם לחזית אך זה היה לאחר נסיעה ארוכה ומתישה על שרשרות מבסיסי האם אל אזור הלחימה. כמונו הייתה גם האוגדה בפיקודו של שרון.

כוחות אוגדת סיני, בפיקודו של אלברט מנדלר, היו אחרי קרבות בלימה קשים; היו להם נפגעים רבים, והם היו מותשים. המפקדים היו חלוקים בדעותיהם בנוגע לדרך הפעולה – בין ייצוב קו הגנה על ציר הרוחב כ־30 ק"מ מן התעלה לבין ביצוע התקפת נגד מוגבלת תוך כוונה לפנות מעוזים שאותם אפשר היה לפנות, ולתפוס מחדש את השטח שאיבדנו ועדיין לשמור מרחק מן התעלה. התוכנית היומרנית דיברה על התקפת נגד והשמדת הכוחות המצריים שמזרח לתעלה, בלימה בגזרה הצפונית וחציית התעלה על גשר מצרי קיים בגזרה הדרומית מול העיר סואץ, מעבר דרך סואץ וייצוב קו כ־20 ק"מ מערבה לה. בין אלה הועלו אפשרויות נוספות רבות. הוויכוחים עליהם היו אין־סופיים. לכל מפקד אוגדה היה "האני מאמין" שלו. בסופו של דבר בוצעה התקפת הנגד ללא ריכוז מאמץ עיקרי ותוך ביזור סמכויות ומשימות. על־פי התוכנית של

האוגדה, החטיבות בפיקודם של אל"ם נתן (נת'קה) ניר ושל אל"ם גבי עמיר תקפו מצפון לדרום, והגיעו לזנגוויל בין פרדאן להברגה. אנחנו, החטיבה בפיקודו של אל"ם אריה קרן, לחצנו ממזרח למערב לעבר מצת ופורקן. כוחות האויב שפעלו מולנו בגזרה, ולחצו להתקדם מזרחה, היו דיוויזיה 2, ומדרום לה דיוויזיה 16 עם חטיבת טנקים של דיוויזיה ממוכנת 23.

לא ניתן היה שלא להרגיש אי נוחות עם המצב שאליו נקלע אלוף פיקוד הדרום אלוף שמואל גונן (גורודיש). היה עליו להתמודד עם המצב הקשה והבלתי נתפס הזה של התקפת הפתע המצרית כאשר הוא שימש בתפקיד רק כמה חודשים – מאז 15 ביולי 1973, זאת כאשר מתחתיו פיקדו על האוגדות אלופים ותיקים, שהיו מפקדיו בעבר. תנאי הפתיחה של המלחמה בחזית הדרומית חייבו מנהיגות חזקה מאוד כדי לגבש ולהפעיל כוחות לבלית שטף כוחות האויב שזרמו לתוך סיני. כל החלטה ברמת הפיקוד הייתה קשה וגורלית, ולא היה פשוט ליישמה ולבצעה עם גנרלים דעתניים ומנוסים כמו אריאל (אריק) שרון ואברהם אדן (ברן). את גורודיש הכרתי היטב. הוא היה מפקדי בכמה תפקידים. הייתי איש צוות אצלו בפלוגת הצנטוריונים הראשונה. הוא היה אז מ"פ, רב-סרן ותיק, שהיה מועמד לקבל את הפיקוד על גדוד שריון 82, גדוד השריון הסדיר היחידי שהיה אז בצה"ל במסגרת חטיבה 7. הוא נסע לבריטניה עם סגל של כמה קצינים כדי ללמוד את טנק הצנטוריון, לימים השוט בגרסאותיו המתקדמות. גורודיש פיקד על הפלוגה הראשונה שהגיעה ב-1959 לגדוד 82 כפיילוט לבחינת הקליטה של הטנק בחיל השריון, ואימן אותה. טנק הצנטוריון נחשב למתקדם ולא יכותי ביחס לטנקי השרמן וה-AMX שהיו לצה"ל. טנק הצנטוריון העצים את חיל השריון של ישראל והקפיץ אותו קדימה. הייתי טירון בפלוגה הראשונה שקלטה את הטנק בפיקודו של המ"פ גורודיש. חשתי מקרוב מאוד את התובענות והקשיחות שלו.

פלוגת צנטוריונים הראשונה של רס"ן שמואל גונן (גורודיש)

באותה עת התקיימה בצה"ל תחרות קרב חמש - תחרות קשוחה שדרשה נחישות וכושר גופני מעולה מן המתחרים. מטבע הדברים הייתה המגרש הביתי של יחידות חי"ר וחיר"ם (חיל רגלים מעולה): צנחנים, גולני וסיירות שונות. יחידות השריון, שהכושר הגופני של אנשיהן לא נחשב לגבוה, לא השתתפו עד אז בתחרות הזאת. גורודיש החליט יחד עם רס"ן קלמן מגן, צנחן במקורו, שעבר אז מן הצנחנים לשריון ושימש סמג"ד (סגן מפקד גדוד) של סא"ל מנחם (מנדי) מרון בגדוד 82, לקחת חלק בתחרות. יום אחד נקראתי ללשכת המג"ד לשיחה. לשם מה ולמה שאלתי את מפקדי המוערך, סג"ם דוד כספי. הוא לא ידע בדיוק פרטים אך שידר לי שזה לא משהו שלילי. הגעתי ללשכה עם פיק ברכיים, ושם פגשתי את קלמן הסמג"ד, את גורודיש המ"פ ואת סגן אלפנדרי. נאמר לי: "מקימים קבוצת קרב חמש. סגן אלפנדרי הוא המפקד, אתה ראש הקבוצה, וכל מה שתצטרכו תפנו ללשכה". לא הבנתי מאומה אבל מיהרתי להיחלץ מן

המעמד. כבר למחרת החל תהליך הקמת הקבוצה, ומאז התאמנו יום-יום, במקביל לאימוני השריון, עד מועד התחרות. באותה שנה ובמשך כמה שנים זכינו במקום ראשון באליפות קרב חמש בצה"ל.

מאוחר יותר הייתי מפקד מחלקה אצל גורודיש כשהוא היה מפקד גדוד 82, ולאחר מכן הייתי מפקד פלוגה כשהוא היה מח"ט 7. לגורודיש נוצר דימוי של מפקד קשוח שהנהיג משמעת ברזל עד כדי הטלת מורא על פקודיו. לזכותו ייאמר – ואני אומר זאת ממקור ראשון – שהוא היה נאה דורש ונאה מקיים. כמפקד פלוגה הוא היה משכים תמיד ראשון. כאשר הוצאנו את הראש מאוהלי הסיירים, שבהם ישנו בסדרות הקרביות, ראינו אותו כבר עומד בחוץ ומחכה לנו לריצת הבוקר. הדאגה לחייליו, הייתה בראש מעייניו: אוכל טוב, מרק חם בלילות הקרים, כביסות בזמן, מדים ובגדי עבודה לפי מידה ולא לפי מזל, מים חמים למקלחת ועוד. התנאים האלה לא היו מובנים מאליהם באותה תקופה. בהיבט הוא דרש משמעת ללא פשרות מפקודיו, ונהג כלפי מפקדיו בצייתנות גמורה, בשליטה עצמית מלאה. הוא לא זכה ליחס כזה מאלופי השדה שתחת פיקודו בעת המצוקה הזאת.

מבחינת הגדוד הפקודות והמשימות היו ברורות: הוטל עלינו ללחוץ מערבה במגמה להגיע דרך מתחם נוזל למעוזים מצת ופורקן שעל שפת התעלה. כוחות האויב היו רבים ומכל הסוגים: עשרות רבות של טנקים, נגמ"שים ואלפי חיילי חי"ר בטווחים ארוכים עד קצרים מאוד. באותה עת פעלנו במסגרת חטיבה 500 שני גדודים בלבד – הגדוד של סא"ל דן ספיר והגדוד שלי.

נכנסנו למגע אש עם האויב באזור צומת טליסמן-פוטון ורכס חמוטל, והתחלנו ללחוץ מערבה דרך נוזל לכיוון מצת ופורקן שעל שפת התעלה מול העיר אסמאעיליה. השתלטנו על נוזל, והתמקמנו, עם הפנים מערבה, לעבר המוצבים מצת ופורקן.

המשכנו לעשות כמיטב יכולתנו עם הטנקים. כבר אז הרגשנו היטב את השפעתם של טילי הסאגר וה־RPG שהיו אתגר חדש עבורנו. משעה לשעה גדל מספר פגיעות הטילים בטנקים שלנו, והורגש חוסר הניסיון שלנו בהתמודדות אתם. לעומת זאת, ניתן לציין לטובה את כושר הספיגה של הטנקים שלנו. רק במקרים בודדים טנק שחטף פגיעה יצא ממש מכלל פעולה או הושמד. להפתעתנו, היו מקרים שהטנקים חטפו כמה פגיעות, ועדיין המשיכו לפעול בכושר מלא.

המגע עם האויב נמשך, וככל שהגדוד לחץ לעבר מעוזי מצת ופורקן שעל שפת התעלה הרגשנו כי האגף הצפוני שלנו, ויותר ממנו – האגף הדרומי, הנם חשופים. היה חשש רציני שאם האויב יבצע התקפת לפיתה, הוא יצליח לפרוץ בין הגדוד לבין כוחותינו האחרים בשל העומק שבו היינו. משימת האוגדה במסגרת התקפת הנגד הפיקודית הייתה כאמור: "טיהור קו התעלה שבין דרך החת"ם [קו התעוזים ששימשו את יחידות התותחנים והשריון] וקו המעוזים [שאישו בחי"ר ובטנקים] שעל שפת התעלה והשמדת האויב תוך חילוץ כוחות המעוזים וחילוץ הטנקים התקועים וכוננות למעבר לצד השני של תעלת סואץ". אולם המשימה לא צלחה. תוך כדי הלחימה נקלעו למצוקה חלק מן היחידות הלוחמות, למשל, בחמוטל וביחידות חטיבה 217 שתקפה צפונית לנו.

בינתיים נפגעו לנו שלושה טנקים נוספים מכובס וארבעה זחל"מים מסורט. גם הטנק של יובל המ"פ נפגע. בטנק של יובל היו פצועים, והמ"ק סמ"ר מאיר יעקב בר-אל פינקוס נהרג. אל הטנקים שנפגעו יצא זחל"ם התאג"ד ובו שלושה אנשים.

הזחל"ם עשה סבב אחד של פינוי, ובסבב השני נפגע על כל יושביו. פלוגת החרמ"ש הייתה רכס אחד מאחורי הטנקים, שמרה בעיקר על האגפים וקיימה תצפיות. בשל תקלה במכשיר הקשר של מוטקה המ"פ ארגן ראובן זכאי סגנו את זחל"ם החבלה לשמש כזחל"ם מ"פ וחבר אליו. כשנוצר הקשר הוריתי שוב למוטקה לחבור אל הטנקים ולהישאר צמוד

מאחוריהם. בציר טליסמן הלחימה הלכה ונעשתה קשה יותר ויותר. אנחנו היינו עמוק מלפנים בתוך כוחות האויב, וניסינו להשמיד כוחות אויב רבים ככל האפשר. תפסנו את נוזל, שהוא הרכס השולט על סביבתו, והגענו עד צידני ששולט על צומת לקסיקון וטליסמן מול מצת ופורקן. המח"ט, שראה אותי במרחק של כ-1.5 ק"מ ממעוז מצת שעל שפת התעלה, הורה לי לא להתקדם יותר מערבה לעבר מצת ופורקן על בסיס שיקולי מצב כוחותינו והאפשרות שהאויב ינתק אותי מיחידות החטיבה שנמצאו מאחור ומזרחה לנו על טליסמן ובאזור חמוטל. גם מדיווחי הסיור ומהתצפית של מוטקה הבנתי שהאויב סוגר עלינו בעיקר מדרום לציר טליסמן עד חמוטל.

שתי פלוגות הטנקים של מנש ויובל, שהיו פרוסות אתי מצפון לציר טליסמן, עשו עבודה מעולה. הן לחצו מערבה לעבר תעלת סואץ והשמידו טנקים, נגמשי"ם וח"ר של האויב שהיה מצויד בטיילי כתף רבים מאוד באזור צידני וזנוויל.

הוריתי לסמג"ד יאיר יחדיו לטפל במעגלי החילוץ סביב הטנקים של יובל וזחל"ם התאג"ד שנפגעו, והוא הורה למ"פ מוטקה, שהתארגן בינתיים על זחל"ם החבלה, לצאת אל הטנק וזחל"ם התאג"ד כדי לחלצם. השטח היה רווי כוחות אויב מכל הסוגים. תוך כדי ההתקדמות לעבר הטנק וזחל"ם התאג"ד חטף מוטקה פגז מטנק מצרי, ושישה מתוך תשעת הלוחמים שהיו אתו נהרגו; שלושת האחרים נפצעו. אחד ההרוגים היה הסמ"פ סגן ראובן זכאי, ואחד הפצועים היה מוטקה המ"פ.

מוטקה המ"פ סיפר:

כנסנו לציר טליסמן כאשר לא היו בידינו כל ידיעות על האויב. ההוראה שקיבלתי הייתה לנוע אחרי שתי פלוגות הטנקים הקדמיות ולצפות לאגפים. לאחר שנענו כ-2-3 ק"מ מערבה על ציר טליסמן, השיג אותי לפתע ראובן עם זחל"ם החבלה, והודיע לי שהצליח להעביר את מכשיר הקשר לזחל"ם הזה. דילגתי אליו עם ארבעה אנשי מפקדת הפלוגה שלי, ויחד עם חמישה

אנשי חבלה היינו עליו תשעה לוחמים, כולל מ"מ חבלה. המשכנו לנוע. באותו זמן החלו הפגזות ארטילריות כשאנחנו על הכביש מחוץ לטווח הראייה של האויב וכשהטנקים של הגדוד לפנינו מנהלים קרב עם האויב. ההפגזות לא פסקו במשך כשלוש שעות. רק עוצמתן השתנתה – לעתים היו מטרידות ולעתים מסיביות. במשך כל הזמן הזה עקבנו בקשר ובתצפית אחר התפתחות הקרב, ונודע לי ששתי פלוגות הטנקים שעם המג"ד הספיקו להתקדם לעבר התעלה כ"3-4 ק"מ. עקבנו גם אחר הנעשה באגפים כדי לעדכן את המג"ד שהיה עסוק בניהול הקרב בחזית ומלפנים. ראינו שבשני האגפים שלנו מתנהלים קרבות קשים תוך ספיגת הפגזות קשות מהמצרים. בחילופי האש נפגע אחד הטנקים שלנו. נשלח אליו לשטח זחל"ם תאג"ד כדי לחלץ את הפצועים. הזחל"ם עבר דרכנו. תוך כדי קיבלתי הוראה מהמג"ד לחבור לגדוד, כלומר, להיצמד לפלוגות הטנקים מאחור. בשלב מסוים הודיע המג"ד בקשר: "חמוטל בידי האויב, ויש להישמר מהאגף השמאלי (הדרומי)". אז הבנתי שאנחנו מסתכנים בניתוק ציר הנסיגה, והחלטתי לחזור לאורך הציר. כאשר התקרבו לחמוטל חטפנו הפגזה מטנקי האויב שהתמקמו על גבעת חמוטל. המשכנו לנוע במהירות, ולמזלנו לא נפגע אף כלי. עברנו את חמוטל, עצרתי את הפלוגה, הפניתי אותה לאחור, וניסיתי להתקשר למג"ד. הצלחתי ליצור אתו קשר, והוא הורה לי להיכנס אחריו כגל שני להתקפה על חמוטל. באותו זמן התחיל זחל"ם התאג"ד, שהלך לפנות את נפגעי הטנק שנפגע והוא עצמו נשאר תקוע בשטח, לקרוא לעזרה. קיבלתי הוראה מהמג"ד ללכת לחלץ את הזחל"ם הזה. נעתי לאורך ציר טליסמן לכיוון התעלה עד שהצלחתי לזהות טנקים שלנו בסביבות חמוטל. הקמתי קשר עם זחל"ם הפינוי, והמשכתי לנוע לעברו כשאחריי עוד זחל"ם של מ"מ 3. מזחל"ם הפינוי התקוע הודיעו לי בקשר שהם נמצאים תחת אש שטוחת מסלול ותלולת מסלול ובתצפית על האויב. החלטתי שכל זמן שיש לי קשר עם הזחל"ם אמשך לנוע לעברו, ואולי אצליח לחלץ אותו. ידעתי שאני נמצא בשטח שנשלט בידי הכוחות המצריים ושלפניי פרוסים הטנקים שלהם. המשכתי לנוע תוך שמירת הקשר עם הזחל"ם. בשטח נעו טנקים רבים שלא את כולם הצלחנו לזהות. לפתע נפסק הקשר עם זחל"ם

התאג"ד התקוע. לפניי, במרחק של 200 מטרים, היה קפל קרקע והחלטתי לעלות עליו לתצפית – אולי משם אוכל ליצור קשר עין עם הזחל"ם. כאשר עליתי לעמדת תצפית התגלה מולי במרחק של 400-500 מטרים טנק מצרי. הטנק ירה מיד לעברנו פגז אך למזלנו לא פגע. נתתי הוראה לנהג לנסוע לאחור ולרדת מעמדת התצפית. לצערנו, רק לאחר שהות מסוימת הצליח הנהג להכניס להילוך אחורי. ירדנו כ־2-3 מטרים, ונפגענו פגיעה ישירה בדופן ימין – מטיל סאגר כנראה. כעבור שניות מעטות פתחתי את עיניי ואמרתי לעצמי: "נפגענו, אני חי ומוכרח לצאת מהזחל"ם". שתי ידי היו משותקות. מישהו, כנראה ראובן הסגן שלי, היה מונח עליי הרוג. הצלחתי לצאת מתחתיו ולהגיע לדלת האחורית שלמזלי הייתה פתוחה. יצאתי ועמדתי על הרגליים. ראיתי את הזחל"ם שמאחוריי מנסה להסתובב. מישהו רץ אליו במהירות ועלה עליו. כאשר ראה אותי המ"מ דרור כהן הוא עצר ושלח שני חיילים לחלץ אותי. הלכתי לקראתם. אלה תמכו בי והגענו לזחל"ם. הם העלו אותי עליו, השכיבו אותי על הגב והחלו לנוע לאחור אל התאג"ד. שמעתי בקשר קריאות לזחל"ם שלי, וצעקתי לאנשים שראובן נהרג ושיודיעו למג"ד בקשר.

ההרוגים הנוספים היו: סמל אברהם טרבלסי, סמל אליהו גרייט, סמ"ר דני רזינסקי, סמל חיים משה רובינשטיין וסמ"ר מרדכי שורץ שני.

אורי רוזנטל, מפקד מחלקה בסורט, סיפר על ראובן: "עברנו כמה מלחמות, נעבור גם את זו", אמר ראובן כשהטיל את חפציו על הזחל"ם הוא לא ידע, כמו שגם אנחנו לא ידענו, כי זו מלחמתו האחרונה. לא ידענו כי כל מה שישאר לנו יהיו הזיכרונות. לעולם לא אשכח את האימון האחרון לפני המלחמה במא"ח 500. אשתי הייתה בהיריון, וביקשתי מראובן לצאת לכמה שעות הביתה כדי לראותה. זיק נדלק בעיניו. הוא הקשיב וסיכם: "סע אורי, תראה את אשתך ותחזור". ראובן בא למלחמה ביום הכיפורים בלילה, ולא ידע מה קורה, כמו כולנו. הוא נרתם לארגן את הפלוגה הכי טוב שאפשר. למרות הלחץ הגדול על כולנו הוא המשיך להתנהל ברוגע וביסודיות ונגע בכל פרט.

בדרך מבלוזה לטסה הוא התרוצץ בין הכלים, ויחד עם החוליה הטכנית ניסה לפתור כל בעיה שהתעוררה. הוא עשה את המיטב כדי שנכנס ללחימה הכי מוכנים שאפשר.

הפעם האחרונה שראיתי אותו הייתה בעת הפגזה שנייתך עלינו – הוא בזחל"ם אחד לפניי על ציר טליסמן המוביל לאסמאעיליה וטיפל בהרכבת מכשיר קשר, שהעביר ממלי שלי שנתקע בדרך. הספקתי לומר לו שלום לפני שיצא לחלץ פצועים ממלי שנפגע ועליו היו פצועים והרוגים. זה היה המפגש האחרון שלנו. ראובן נהרג, בדרך האופיינית לאופיו – כשניסה לעזור בחילוץ חבריו שהיו במצוקה.

מקורה של פלוגת חרמ"ש סורט בגדוד 106 של חטיבת הראל 10. במלחמת ששת הימים השתתפה, עם הגדוד בהתקפה על מוצבי שיח' עבד אל-עזיז וגבעת המכתר. ב־1972, בעת הסבת חטיבת הראל מחי"ר למשורינית, פוזרו חלק מפלוגות החרמ"ש ליחידות אחרות. כך הגיעה הפלוגה לגדוד הסדיר 433 של חטיבה 500. היא הייתה פלוגת המילואים היחידה בגדוד. הפלוגה לחמה במסגרת הגדוד ובקצב שלו כאילו הייתה פלוגה סדירה לכל צורך ומשימה: פינוי נפגעים, לחימה, אבטחת אגפי פלוגות הטנקים, אבטחת חניוני הלילה, איתור והשמדת צידי טנקים שהיו מצוידים בטילי סאגר ונ"ט אחרים.

ארנון צברי מהתאג"ד סיפר:

לפנות בוקר ביום שני, 8 באוקטובר, לאחר שינה טרופה של כשעתיים בתוך הכלים, המשכנו בתנועה מערבה אחרי הגדוד לכיוון אסמאעיליה והתעלה. באחת הפעמים, כאשר השיירה נעצרה בגלל התקפה של מטוסים מצריים, הגיע לבקר אותנו הרופא החטיבתי מלווה בד"ר אדלר שמוכר כרופא וכמפקד קשוח וקפדן. כשהבחין בחובשת נעמי באמבולנס הוא שאל: "מה היא עושה פה?" הוא הורה לה לרדת ולחזור לעורף. בצער ובתחושת נטישה הורדנו את נעמי, שסיפורה עוד יסופר בהמשך, והמשכנו אחרי הגדוד על ציר טליסמן.

בהאזנה לרשת הקשר נשמע הסמג"ד דורש שזחל"ם הפינוי יצא לעבר הטנק שנפגע כדי לפנות את הפצועים. אני, גדי ויצחק אבו יצאנו לעבר הטנק תוך הפגזה ארטילרית. זיעה ניגרה על גבי. רק תוך כדי הנסיעה תחת אש הכתה בי ההכרה מהי המשמעות של המהלך הזה. איזה הבדל יש בין אימונים למציאות המלחמה. לבסוף חברנו לצוות הטנק ופינינו אל הזחל"ם את כל ארבעת אנשי הצוות הפגועים. הם זעקו מכאבים כשיצאנו חזרה אל התאג"ד.

אני נשארתי עם הפצועים, וסמ"ר גדי סנדרס, הנהג רב"ט יצחק אבו ורב"ט עמיקם דביר יצאו לעשות סבב נוסף של פינוי פצועים. הפעם הזחל"ם פרס זחל, ונשאר תקוע בדיונה תחת אש ארטילרית וישירה עד שחטף פגיעה שכתוצאה ממנה נהרגו שלושת יושביו. גם זחל"ם החבלה, שיצא אל זחל"ם הפינוי, חטף פגיעה ישירה, ועליו שישה הרוגים. למראה הכמות ומצב ההרוגים והפצועים נעלמה לי הזחיחות, והמחשבה שהמלחמה הולכת להיות ארוכה וקשה התקבעה בתוכי.

פעולת החילוץ הזאת המחישה עד כמה אנשינו מוכנים לחרף את נפשם ולשלם מחיר כואב כדי לנסות להציל את חבריהם שנפגעו. זה אופייני של בחורינו, כאלה הם בקרב.

במצב שנוצר הייתי חייב להרחיב את הפריסה של הפלוגות, כדי למנוע אפשרות של כיתורנו. מדי פעם חזרתי והזהרתי מפני היפגעות מטילים. הוריתי לאורי מ"מ החרמ"ש, שזה עתה מיניתי אותו למ"פ סורט לאחר שהמ"פ והסמ"פ נפגעו, להמשיך בלחימה עד לפקודות חדשות.

בינתיים כבש האויב את חמוטל, ובכך נעץ טריז בין כוחותינו הקדמיים וצומת טסה ויצר איום על אנף האוגדה. חמוטל, מכשיר וחמדיה היוו קו גבעות שנמצא בגזרת הארמיה המצרית השנייה, בגזרת הדיוויזיה המצרית 2 הצפונית ודיוויזיית חי"ר 16 הדרומית. הרכס הוא חולי, שולט על סביבתו ונמתח לאורך כ-10 ק"מ וברוחב כ-2 ק"מ. הוא נמצא כ-12 ק"מ מזרחית לתעלת סואץ, ויצר טריז בתוך קו כוחותינו. מקו הגבעות

הזה השטח הולך ויורד מערבה לכיוון שפת התעלה, וממנו מזרחה השטח שוב יורד אל המישור המדברי. אחיזה בשטח הזה חשובה לשליטה במרחב כולו. מפקד האוגדה הורה לחטיבה שלנו לתקוף נגד את רכס חמוטל ולכבוש אותו מחדש.

אנחנו עדיין בלחימה באזור נוזל מול מצת ופורקן. תוך כדי פריסת הפלוגות מחדש המח"ט הודיע לי ברשת הקשר שיחידה אחרת, שנמצאה אז בלחימה באזור חמוטל, נכנסה ללחץ גדול, והלחימה שם מסתבכת. על כן עליי לנתק מגע, להתייבב באזור טליסמן 29, ולהיות מוכן להשתלב בלחימה על חמוטל כדי לתקוף מכיוון צפון-מזרח לכיוון דרום-מערב. פירושו של דבר שאני צריך לסגת לאחור כ-8 ק"מ תוך לחימה קשה מלפנים ובאגף הדרומי ותוך ספיגת הפגזות ארטילריה בכל אותה העת. זה היה מהלך לא פשוט. למזלי, הכרתי היטב את השטח על כל דיונה שבו. ימים ולילות ארוכים התרוצצתי בגזרה הזאת: מגשר פרדאן בצפון דרך גזרת אסמאעיליה במרכז עד מפרץ סואץ בדרום.

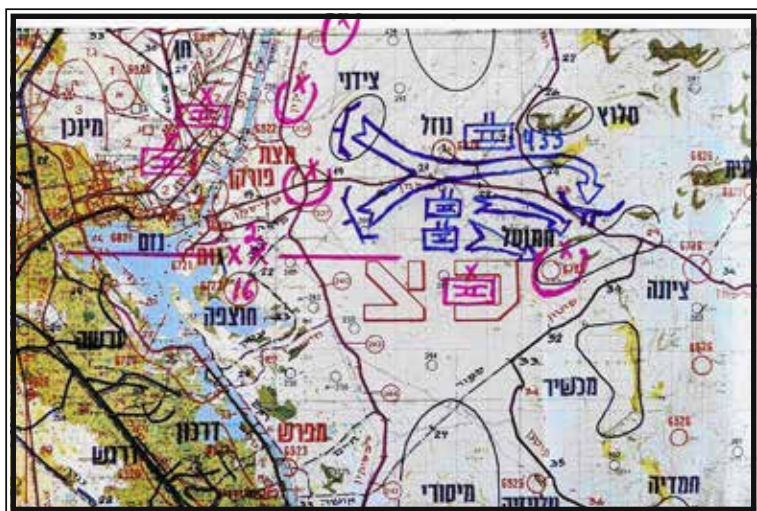
מיד עם סיום קרבות מלחמת ששת הימים, ביוני 1967, בהיותי מפקד פלוגת טנקים בגדוד 82 של חטיבה 7, פעלתי בגזרה הזאת יחד עם פלוגת חרמ"ש מגדוד 9 בפיקודו של סרן יוסי פלד. נקראנו כוח גבעון. ישבנו בטסה, והיינו אחראים על גזרת פרדאן ואסמאעיליה. בימים שוטטנו לאורך הגזרה, ובלילות ניהלנו שיחות רבות באוהל ששימש את המפקדה שלנו. יוסי פלד היה קצין מעולה ולוחם נועז. לימים אלוף פיקוד הצפון. קיבלנו מדי יום אספקה ודואר. באחד הימים, בהיותנו באוהל הפיקוד, הגיע מטוס קל של הדואר, שנהג להשליך תוך כדי המעוף את שק הדואר לעברנו. נדהמנו כאשר חיפשנו את השק, שראינו אותו במעופו, נוחת לידינו אך לפתע נעלם כאילו האדמה בלעה אותו. לאחר חיפושים רבים התגלה שק הדואר על מושב הג'יפ שלי שחנה בסמוך לאוהל. התברר ששק הדואר קרע במעופו את החלון של דלת הג'יפ שלי, ונחת על המושב הקדמי. פגיעה מדויקת מזו לא הייתה יכולה להיות.

מאוחר יותר, ב־1970, שִׁירתי כסמג"ד של יעקב לפידות בגדוד 79 – שוב בגזרה הזאת, וב־1972 כמג"ד בגזרת המיתלה, שנמתחה עד מפרץ סואץ. השטח אינו אחיד מבחינת עבירות – יש בו גבעות חול עבירות לרק"ם המאפשרות למחזיק בהן שליטה טובה על הסביבה. רוב השטח אפשרי לתמרון טנקים, אך בחלקו השטח קשה לתנועה. בשטח נמצאים כמה רכסי דיונות ומרחבים רבים הנשלטים על־ידם. למי שיושב בשטחים השולטים יש יתרון עצום.

נתתי פקודה למכת אש מאומצת לקראת ניתוק מגע, ובחיפוי הדדי ניתקנו מגע מאזור מצת ופורקן. חזרנו והתייצבנו צפונית־מזרחית לחמוטל באזור ציר הכביש. כשהגענו לאזור חמוטל ניתכה עלינו אש ארטילרית עזה של האויב. כמו כן קידמה את פנינו אש שטוחת מסלול מרכס חמוטל עצמו.

לגדוד 429, בפיקודו של סא"ל דן ספיר, ולגדוד 198, בפיקודו של סא"ל עמיר יפה, שניסו לתקוף את חמוטל מכיוון צפון לדרום בחיפוי שלנו, היו אבדות כבדות, וההתקפה הזאת לא צלחה. קיבלנו הוראה לתקוף מן הכיוון שבו נמצאנו. ההסתערות החלה תוך כדי שניתכו עלינו אש תופת ארטילרית, אש שטוחת מסלול וטילים רבים. יפה, מג"ד 198, שהתנסה כבר בתקיפה מן הכיוון הזה, נכנס לרשת שלי והודיע כי קשה לעלות על חמוטל מן הכיוון שבו תקפנו ושהעלייה אפשרית רק מן הכיוון שבו נערכה התקיפה שלהם. בשלב הזה ירו עלינו נוסף על אש ארטילרית ואש שטוחת מסלול גם מאחור. זו הייתה כנראה אש מאחת היחידות של כוחותינו. קשה היה למצוא עמדות שיגנו עלינו משתי החזיתות. עד מהרה התברר לי שהעלייה על חמוטל מן הכיוון הזה אכן קשה, ולא ברור אם תהיה אפשרית בכלל. בסיום כל המהלך הלא מוצלח הזה קיבלתי הוראה להיכנס, תוך כדי תקיפה, לעמדות במקום, ולהעסיק את חמוטל באש כדי לסייע לניסיון התקפי נוסף של דן ספיר, שהיה נחוש להשלים את מהלך התקיפה. בסופו של דבר גם הניסיון הזה, כמו כמה תקיפות שקדמו לו,

לא עלה יפה, והיה כרוך באבדות בנפש ובכלים. אמנם הצלחנו להיאחז בחמוטל אך לא לכבוש אותו. המשכנו להעסיק באש מטרות על חמוטל תוך דילוג לעמדות ההתחלתיות. ואולם, עם רדת החשכה התקבלה פקודה לניתוק מגע.

ניתוק מגע והיחלצות לעזרת התקיפה ב"חמוטל"

סגן יצחק לוריא המ"מ מפלוגת מנש סיפר: תנועה למגע עם אויב. אין שום ידיעות. נענו לקראת מה שעלול להימצא בכל האזור. המחלקה שלי הייתה פרוסה מימין לציר כאשר מנש במרכז על ציר הכביש. המג"ד הכניס את הגדוד לפריסה תוך התקדמות מערבה כאשר ארטילריה כבדה ירדה עלינו כל הזמן. טבילת אש מסיבית ראשונה שלי. 20 מטרים מימיני גיליתי שלושה חיילים מצרים שוכבים מתים, כנראה קת"קים. נגעל וממשיך. התקדמנו בין חלוץ לחמוטל עד שתפסנו את נוזל. התעוזה היה ריק מאנשינו. היה בו טנק אחד שלנו פגוע. פותחים באש. מאות טנקים מצרים כמו קן נמלים לפנינו. מנש חטף טיל נ"ט ואני הודעתי בקשר, אלא שהוא הרגיש כבר ונסע לאחור. הטיל פגע במסרת הטנק. הארטילריה המשיכה לרדת, וכעת הועברה לגבעה

שלנו. בינתיים נפגע עוד טנק של הפלוגה שמשמאלנו. מנש עבר לטנק אחר, והצוות ניסה לחלץ את הטנק מאזור הלחימה. הטנק נתקע אחרי 2 ק"מ. הייתי מיואש מן התותחן. הפגזים פגעו בניגוד גמור לפקודתי. לבסוף התותחן השמיד טנק אחד בוודאות, ופגע בעוד טנק שאמנם לא נדלק אבל נפגע. נטלתי מהתותחן את השליטה על התותח והמשכתי לירות ולפגוע במטרות שבטווחים הקצרים והארוכים עד כ-5600 מטרים.

התקבלה פקודה לעזוב מהר ולנוע לאחור. בגלל העומק שבו היינו האויב איגף משמאל. מהפקודות שקיבלנו הבנתי שאנו מוזעקים לעזור ליחידה אחרת הנמצאת במצוקה. הבלגן עצום, בדרך פגשתי את הצוות עם הטנק של מנש שנפגע. ביקשתי אישור מהמג"ד להעלות את הצוות על ג'יפ שעצרתי עם הטנק. המג"ד לא ענה. הוא היה עסוק מאוד במתן פקודות. לקחתי על עצמי אחריות ופיניתי את הצוות בג'יפ.

יישרנו קו והרבצנו פגזים. התחמושת נגמרה בטנק כליל. טנק אחר נפגע בצריח. הנפגעים פונו תחת אש. הצמדתי את הטנק שלי אליו, ושלחתי את הטען להוציא ממנו פגזים עבורנו. הטען התעייף ואני נכנסתי במקומו. הצריח היה מלא דם והפגזים היו מגואלים בדם. המג"ד נתן הוראה להסתער. הפגזים נפלו כמו גשם והיו רצופים לאין ספור. פתאום הטנק האחורי הרביץ פגז בטנק מצרי מלפנים, וזה נפגע ועלה באש. בשלב הזה קיבלנו הוראה לשינוי משימה. התקפלנו תוך ספירת הטנקים וניסיון לחלץ את אלה שנפגעו ונשארו בשטח.

הלחימה ביום הזה הייתה ארוכה, תובענית וקשה. בבוקר הלחימה הייתה באזור נוזל-צידני מול מצת ופורקן, והיא נמשכה במערכה סביב חמוטל. זה היה היום השלישי של פעילות ולחימה רצופות. הניסיון להדוף את האויב שנאחז היטב ברכסים שהיו בשליטתנו היה קשה ותובעני.

מנש, מפקד פלוגת הטנקים שרוב הזמן הובילה, תיאר זאת כך: ה-8 באוקטובר לפני הצהריים. אנו במגע אש עם האויב. המקום: טליסמן, ציר טסה-אסמאעיליה. הפלוגה פרוסה מימין לציר. גזרתנו הוגדרה עלידי

המג"ד, וכל טנק עסוק בבקרת אש על המטרות שבחזית גזרתו. כוחות האויב רבים ומעורבים: עשרות טנקים, נגמ"שים, רכב רך ומאות חיילי חי"ר בטווחים ארוכים וקצרים.

עיקר ריכוז הטנקים באזור צידני וזנגוויל. נפגע לי טנק. ארטילריה ירדה עלינו כמעט רצוף. הטילים עפו לכיווננו מן הגבעות שמסביבנו ובחזיתנו. עוד טנק נפגע לי. אך גם בהם פגענו. רבים אצלם בערו, אך עדיין רבים נשארו שלמים כי הם היו המונים. ככל שהעמקנו לחדור, לעבר מצת ופורקן כך פרסנו כדי למנוע את איגופנו וכיתורנו.

תוך כדי התקדמות לעבר פורקן קיבלנו פקודה לעצור ולחזור עם הגדוד לעבר חמוטל לעזרת יחידה אחרת. תחילה חיפנו ולאחר מכן תקפנו. האש הייתה צפופה ורצופה. הלחימה הייתה קשה ונמשכה עד החשכה. לקראת לילה התארגנו לחניון לילה לאחר יום לחימה ארוך וקשה ושלוש ימי פעילות רצופים ומתישים. בבת אחת הרגשנו בעייפות משוועת העולה ומטפסת בכל איברי הגוף, עייפות שנוצרה עקב עבודה מאומצת, חוסר שינה ומתח שהיה גדול מנשוא.

רובנו היינו צעירים וחסרי ניסיון קרבי, והנה לפתע נעשינו שקולים ומדודים. פנינו הרצינו למראה זוועות הלחימה. ראינו את הדברים באור שונה מזה שהשקפנו עליהם קודם לכן. הלך מחשבותינו השתנה אם כי היה זה לנו היום השני בזירת הקרבות של ממש. הרגשנו כי התבגרנו בשנים מספר. התקלות תוקנו. כבר אחרי חצות. הבטנים מלאות תחמושת, ונפשנו כמהה לישון על האדמה, להשתרע ולהתרפק על פניה וללטף אותה, להתחפר בה ולהירדם בתוכה. אך איש איש נכנס לתאו לנמנם על אותו מושב שעליו ישב ונלחם כל שעות היום.

הוריתי לפלוגות לנוע אחריי. הובלתי את הגדוד כמה קילומטרים מזרחית לאזור הלחימה, לחניון לילה, דרומית-מערבית לציר טליסמן 60 כדי להתארגן ליום הלחימה הבא. התחלנו את ההתארגנות תשושים ועייפים, מתוחים ומדוכדכים. חלק מן האנשים מילאו תחמושת וחלק מילאו דלק

וסולר. היו שתיקנו תקלות שנגרמו ביום הלחימה, והיו אנשים שמילאו את כליהם במזון ובמים ליום המחרת.

היום נפגעו לנו חמישה טנקים וארבעה זחל"מים. לאויב השמדנו כעשרים טנקים ועשרה כלי רכב אחרים. גם פעולת החילוף שהחלה בניסיון לפנות את נפגעי הטנק של יובל, מ"פ כובס, גבתה הרוגים ופצועים. בסך-הכול שילמנו היום מחיר כואב של שבעה פצועים ועשרה הרוגים. סמ"ר בראל מאיר-יעקב פינקוס, מט"ק בפלוגת 'כובס', יליד דרום אפריקה, עלה ארצה עם משפחתו בשנת 1967. התגייס לצה"ל בשנת 1971 לשריון. את המלחמה עשה עם הגדוד מתחילתה.

סרן זכאי ראובן, סמ"פ 'סורט' יליד גבעת ברנר, התגייס לצה"ל בשנת 1954. השתתף במלחמות: 'קדש', ו'ששת הימים'. במלחמת יום הכיפורים שימש כסגן מפקד פלוגת חרמ"ש.

סמל טרבלסי אברהם אבי, משק חבלה, יליד באר שבע. התגייס לצה"ל בשנת 1969 לשריון. את המלחמה עשה עם הגדוד מתחילתה.

סמל גריית אליהו, מפלוגת 'סורט', יליד כפר סבא. התגייס לצה"ל בשנת 1969 לגולני. אחר כך הוצב לשריון. את המלחמה עשה עם הגדוד מתחילתה.

סמ"ר רזינסקי דניאל דני, מפלוגת 'סורט', יליד פתח תקוה. התגייס לצה"ל בשנת 1963 לחיל רגלים. אחר כך הוצב לשריון. את המלחמה עשה עם הגדוד מתחילתה.

סמל רובנשטיין חיים-משה, מפלוגת 'סורט', יליד רמתים. התגייס לצה"ל בשנת 1961 לחיל השריון. את המלחמה עשה עם הגדוד מתחילתה. סמ"ר שוורץ שני מרדכי, משק חבלה, יליד רומניה, עלה ארצה עם משפחתו בשנת 1959. התגייס לצה"ל בשנת 1971 לחיל השריון. את המלחמה עשה עם הגדוד מתחילתה.

סמ"ר סנדרס גד, חובש מהתאג"ד, יליד רמת גן. התגייס לצה"ל בשנת 1972 לחיל רפואה. את המלחמה עשה עם הגדוד מתחילתה.

רב"ט אבו יצחק, מהתאג"ד, יליד מרוקו, עלה ארצה עם משפחתו בשנת 1948. התגייס לצה"ל בשנת 1965 לחיל רגלים. השתתף במלחמת 'ששת הימים'. אחריה הוצב לשריון. את המלחמה עשה עם הגדוד מתחילתה. רב"ט דביר עמיקם עמי, מהתאג"ד, יליד ראשון לציון. התגייס לצה"ל בשנת 1966 לנח"ל. השתתף במלחמת 'ששת הימים', לאחריה עבר לשריון. את המלחמה עשה עם הגדוד מתחילתה.

הלחימה מול אסמאעיליה: מצת ופורקן

ב־8 באוקטובר החלה האוגדה את היום עם 170 טנקים, וסיימה אותו עם כ־100 טנקים. 40 טנקים מתוך ה־70 שנפגעו היו עם פגיעות קשות. סא"ל אסף יגורי מחטיבה של נתקה נפל בשבי. החטיבה שלנו – חטיבה 500 – איבדה את מג"ד 429, סא"ל דן ספיר, חבר קיבוץ גת. לוחם אמיץ, נחוש ושריונר מקצועי למרות שבמקור היה איש גולני שעשה הסבה לשריון. חמש־עשרה שעות קודם לכן נפל אחיו יוסי בקרב. זה היה מחיר כבד למשפחה אחת ביום אחד. יום רע לכולנו.

התקפת הנגד האוגדתית ב־8 באוקטובר הייתה קשה ומאכזבת לכולנו, אך בעיקר למפקד האוגדה שלנו אלוף אברהם (ברן) אדן. ברן היה אדם מיוחד, נעים הליכות, שקט וצנוע. עם זאת הוא היה מפקד דעתן, לוחם נחוש, החלטי ומקצועי, ששידר סמכותיות והשרה רוגע. שילוב נדיר. הוא היה מאלה שעוסקים בתחומים שבגדר תפקידם. הוא לא ניכס לעצמו את מה שלא היה חלק מן העשייה שלו.

התקפת הנגד בוצעה יום לאחר הכניסה הבהולה של אוגדתו לקרבות הבלימה בסיני. זה היה קרב מר, שבו היו נפגעים רבים, והוא הותיר את האוגדה מדממת. אך לא מפקד כמו ברן יאבד את יציבותו וכושר מנהיגותו גם בשעות הקשות האלה. ברן היה מיוסר, כעס על המפקדים הממונים ועל המדינאים שהורו לו לבצע את הבלתי סביר בתנאים ששררו אז. למרות זאת הוא ביצע את התקפת הנגד ב־8 באוקטובר. הקרבות הקשים ביום

הזה ובימי הלחימה הבאים, שבהם נהרגו מאות חיילי האוגדה, הותירו בלבו פצע מדמם.

ברן הפעיל את המטה ואת יחידות האוגדה בכל המשימות בנועם, במקצועיות ובאופן ענייני – ללא תקשורת והרחק מאור הזרקורים. בעיניי, כפקוד שלהם, ברן ודוביק היו שילוב מנצח. הם עבדו בהרמוניה, הם האמינו זה ביכולותיו של זה, ושרר ביניהם כבוד הדדי. גם ברן, למרות היותו מופנם, ביטא בגלוי את הערכתו הרבה ליכולותיו של דוביק, וראה בו לוחם נועז, מפקד נערץ ואיש חכם ומבריק עם עתיד מזהיר בצבא. איני זוכר מתי ישנו בליל 9/8 באוקטובר, אך אני זוכר היטב מתי החלה הפעילות בבוקר. המשימה של חטיבות האוגדה הייתה לבלום את האויב – כל אחת בגזרתה. חטיבה 500 נדרשה ביום הזה גם ללחוץ לעבר חלוץ וחמוטל במגמה להשתלט מחדש על המוטל.

מפקד האוגדה, אלוף ברן מתדרך את הדרג המדיני

ב־9 באוקטובר, בסביבות השעה 6:30 בבוקר, קיבלנו פקודה לנוע מערבה ולהוביל לעבר חלוץ. ייצבתי קו באזור חלוץ. הגדוד השני של החטיבה, בפיקודו של סא"ל אריה ארצי, היה משמאלנו (מזרחית לנו), ועמיר יפה היה משמאלו של ארצי – עם החזית דרומה לעבר המוטל. יתר כוחות האוגדה פעלו צפונית לנו באזור הברגה־זרקור. הגיעו ידיעות על כך שכנראה בגזרת מצת-פורקן שעל התעלה מנסות דיוויזיית חי"ר 2 המצרית בליווי חטיבת טנקים של הדיוויזיה הממוכנת 23 להתקדם מזרחה. ואילו דרומה יותר, בגזרת הדיוויזיה המצרית 16, ניסתה גם חטיבת השריון המצרית 14 לנוע מזרחה.

בלחימה רצופה ותוך תמרון בין העמדות השולטות נאחזנו ברכסים שעליהם היינו פרוסים תוך השמדת טנקים וחי"ר אויב שלא פסקו מניסיונותיהם להדוף אותנו לאחור. תוך פריסה ותמרון על רכס חלוץ חטפתי צרור כדורים על הצריח – ממש במדף המפקד בצדי הימני. אחזתי בידית הפקר של המפקד, וציידתי מיד ימינה תוך מתן פקודת אש למקלע מקביל לירות על החיילים המצרים שנגלו לעיניי מן הגבעה מימין. חיסלתי אותם תוך ירי של כמה צרורות, והמשכתי לטפס לעמדת האש החדשה. בהגיעי לרכס שעליו תכננתי להתמקם בין הפלוגות ראיתי להפתעתי שבין החיילים שהרגנו צצו כמה מצרים שירו עלינו במקלעים מטווח של עשרות מטרים. אחדים מהם נשאו מטולי RPG וכיוונו לעברנו. RPG הוא נשק קטלני לטנקים מטווחים קצרים כאלה. הרי לפני כמה דקות ראינו אותם שוכבים פגועים על החול. מאיפה הם צצו? כיצד לא הבחנתי בהם ממרחק של עשרות מטרים? ידעתי שזה עניין של שניות – מי שיורה ראשון הוא שישרוד. שוב פקודת אש וירי מטורף מן המקלע המקביל תוך צידוד הצריח לעבר היורים. הפניתי את תשומת הלב של הפלוגות למצב, והוריתי לגלות ערנות. הפעם וידאתי שכל השוכבים על הדיונה הם אכן ללא רוח חיים. כעת התפנית לניהול האש הגדודית.

בסביבות השעה 14:00 קיבלנו פקודה לנוע צפונה לעבר ספונטי דרך ציילון- כרטיסן. עשר דקות לאחר קבלת הפקודה הזאת שונתה המשימה, ובמקומה לחצנו מערבה עוד יותר עד מערבית לצומת טליסמן-חזיית - זאת תוך כניסה למגע תותחים ואש קלה עם האויב שישב ברכסים הקדמיים של נוזל ועל נוזל עצמו.

תוך כדי הלחימה בשעות אחר-הצהריים המוקדמות הודיע לי סגן מנחם בן צבי, קצין השלישות הגדודי, בקשר שסגן מנשה (מינקו) מינקובסקי וסגן עודי מנור הגיעו. רווח לי לשמע הידיעה הזאת, שכן יום קודם לכן מוטקה, מפקד פלוגת סורט נפצע וסגנו ראובן נהרג, ולמלא המקום שלהם מינתי את המ"מ סגן אורי רוזנטל. כעת מינתי את מינקו למ"פ סורט, ואת עודי לסגנו - שניהם קצינים מעולים ומקצועיים. הוריתי להם לקבל את הפיקוד על הפלוגה ולארגן אותה להמשך הלחימה.

במשך כל יום שלישי נמשך המגע עם האויב בצורת קרב סטטי, ללא הסתערות - עד כחצי שעה לאחר רדת החשכה. אז ניתקנו מגע ונענו לחניון לילה באזור טליסמן 60 - בין ילטה לציילון מדרום לכביש. השטח הזה היה מוכר לנו מהיום הקודם. בדרך חזרה מחלוץ ונוזל ירה עלינו האויב ארטילריה ופצצות תאורה, בעיקר באזור הצמתים חזיית-טליסמן ופוטון-טליסמן. ביום שלישי, שבו נאמר "פעמיים כי טוב", לא נפגע לנו אף לוחם וגם לא נפגעו כלים.

למרבה ההפתעה, ולמרות התקלות הרבות בהתחלה, הטנקים החזיקו מעמד - במידה רבה הודות למחלקת החימוש המופלאה בהובלתם של קצין החימוש אלכס מאיר ומ"מ החט"ג סג"ם יהונתן (נתי) אפרת. התקלות שצצו במהלך התנועה הארוכה תוקנו, והגדוד הגיע לחזית מהר יותר מהצפוי. אלכס סיפר:

מאחר שידענו כי בגלל מצב הכלים צפויות תקלות תוך התנועה והלחימה, נערכנו בהתאם עם חלקי חילוף וכוח אדם. תחזקנו לא רק את הרק"ם של הגדוד, אלא גם עזרנו להרבה כלים של יחידות אחרות שנתקעו בדרך. יש

לציין לטובה את שיתוף הפעולה עם קצין החימוש האוגדתי, סא"ל יורם לונדון. לכל אורך הדרך השתדלנו להיות קרובים וצמודים לגדוד גם בעת לחימה וחילופי ירי. הקשבנו לרשתות הקשר של הגדוד והפלוגות כדי לשמוע בזמן אמת על כלים שנפגעו, כדי לרוץ לטפל בהם – לעתים תחת אש ארטילרית – ולהחזירם לכשירות תוך כדי הלחימה. ביום נרתמנו אחרי הטנקים, ובלילה, בחנוניים, עבדנו ללא הפסקה כדי להכשיר ללחימה כלים רבים ככל האפשר מאלה שנפגעו. עשינו לילות כימים. עבדנו מסביב לשעון.

גדוד 433 בבלימה בגזרת איסמעיליה

בשעה שצוותי הטנקים ולוחמי החרמ"ש עסקו בהתארגנות קראתי למינקו ולעודי מנזר ועדכנתי אותם בנוגע למצב בחזית הלחימה ובנוגע לקולגות ולמטה בגדוד. שמתו דגש על כך שיש להתייחס ברגישות למצב הרוח של הלוחמים בפלוגה, שכן יום קודם לכן הם איבדו הרבה חברים, בין היתר מוטקה המ"פ וראובן הסמ"פ שאתם עברו בתקופות המילואים אימונים והכנות ללחימה. וכבר בתחילת הקרבות הפלוגה איבדה את שניהם ביום אחד. כשפניתי להמשיך את הסיוור בין הפלוגות ניגש אלי

מינקו וסיפר לי שחייל מן הפלוגה ביקש להשתחרר הביתה כדי להתחתן. הוא אמר שיחזור לאחר יומיים לפלוגה. אף שידעתי שאני מאבד חייל משורות הפלוגה, ולא האמנתי שהוא יחזור לאחר יומיים, נראה לי לא אנושי לסרב לפנייתו. מכיוון שהתרשמתי שמינקו מצדד בבקשתו אמרתי לו: "תוודא שזה אמיתי, ותחליט אתה". החייל שוחרר. ידעתי שזה מה שיקרה כי הכרתי את נפשו הרגישה של מינקו.

לאחר מכן ניגש אליי ניסן, קצין הקשר ואמר לי: המג"ד, כקצין קשר אני מאזין לכל מילה ברשתות הקשר. פעמים רבות מאז תחילת המלחמה שוברים את נוהלי הדיבור ברשתות. שמעתי את המח"ט קורא לך בשמך בקשר ומזהיר אותך שאם תמשיך להתקדם מערבה יכתרו אותך כוחות מצריים. הכול בשפה גלויה ובלי קודים. הרי הם מאזינים לנו כמו שאנחנו להם.

מה יכולתי להשיב לו מלבד להודות בכך שהוא צודק ושזה לא צריך לקרות. רק הוספתי שמלחמה שונה מתרגיל, ושבעת מצוקה חורגים מן הנוהל ועושים טעויות. סיימתי בשאלה: "מה שלומך? איך אתה עובר את ימי הלחימה?" ניסן השיב לי בגילוי לב: "כבר בימים הראשונים למדתי שהמלחמה אינה עוד תרגיל. יש בה המון רוע, הרבה פצועים והרוגים, אך היא גם מחשלת ויוצרת חברות. רק בעת הזאת אני מבין שבמצבים קיצוניים נולדות השנאה הכי גדולה והרעות העזה ביותר. פחדתי ואני פוחד, אך למדתי לאטום בעצמי את הפחד ולהמשיך לתפקד בלי שזה ישתק אותי. אני מאמין בלוחמי הגדוד שלנו ובכוח העמידה שלהם. עשיתי, ואמשיך לעשות, כל אשר לאל ידי כדי שיהיה לכם קשר טוב ואמין".

לנגד עיניי חלפו תמונות מן האימונים התכופים של יחידות הטנקים במא"ח 500: רעש הפלטות של הטנקים, חלק מן המנועים עובדים וחלק שותקים. צוותי הטנקים ולוחמי החרמ"ש מהלכים בין הכלים כשהם מחזיקים בידיהם ג'ריקנים, חביות שמן וגריז ומנות קרב. שאלתי את עצמי האם הם רק נראים כמו באימונים או גם מרגישים כך? הצעירים האלה

הפכו לפתע לבוגרים למודי זוועות מלחמה. ראייתם את החיים השתנתה לחלוטין, והם קיבלו פרופורציות אחרות בנוגע לדברים החשובים ולדברים הטפלים בחיים. המלחמה מטלטלת את האנשים כמו רעידת אדמה, מנערת אותם, ומעלה את השכבות החבויות בנפש וחושפת אותן לעיני האדם עצמו ולעיני חבריו. תחושת המוות שמסביב הופכת את האנשים להרבה יותר בוגרים. מלמלתי לעצמי: "אלוהים, תן לנו את הכוח לשאת את זה", ונכנסתי לתא לנמנם. מי יודע מה צופן יום המחר בחובו.

הלחימה מול פרדאן: זרקור והברגה

מנומנמים ועייפים הגיעו המ"פים והמטה לחפ"ק שלי ביום רביעי, ה-10 באוקטובר, בשעה 5:00. קיבלתי מן המ"פים דיווחים על מצב הפלוגות. נתתי פקודות להמשך יום הלחימה, תדרכת את המפקדים ופזרת אותם ליחידותיהם. כשעלה השחר הבליט אור השמש את המכתשים ואת הכתמים השחורים של פגיעות פגזי הארטילריה בחולות המדבר הזהובים. בשעה 6:30 הנעתי את הגדוד מטליסמן 60 צפונה בציר כרטיסן, ונכנסנו לציר ספונטני מול זרקור והברגה. פלוגת הג'פים החטיבתית פעלה במסגרת הגדוד, והייתה פרוסה מאחור ובאגפים. לאחר שנכנסנו לעמדות הוריתי למ"פ הסיור יוסי לקיים תצפיות קדימה ולפרוס את הפלס"ר באגפים כדי לאבטח בתצפית את האגפים החשופים ולעקוב אחר האויב ותנועותיו. יש לציין את עוז רוחם ומקצועיותם של חיילי פלוגת הג'פים. הם פעלו במקצועיות ובאומץ רב במשך כל ימי הבלימה הקשים. בסביבות השעה 8:00 פתח האויב לסירוגין בהתקפות טנקים וחי"ר לעבר כוחותינו הפרוסים מזרקור עד דרומית להברגה. פלוגת כובס, בפיקודו של יובל, הייתה צפונית להברגה, ופלוגת מפתח, בפיקודו של מנש, הייתה דרומית לו. מחלקת ג'פים הגדודית בשילוב עם הפלס"ר הייתה בתצפית על תנועות האויב מלפנים ובאגפים. המגע עם האויב החל עם כניסתנו לעמדות - הוא כלל ארטילריה צפופה שנורתה ללא הפסק. כל פלוגה בגזרתה השמידה מטרות ובלמה

את ההתקפות המקומיות של האויב. הלחץ גבר ונחלש תדירות. חיילי חי"ר של האויב היו פרוסים בחזיתנו – מטווחים קצרים של עשרות מטרים, כמעט בין הטנקים שלנו, עד לטווחים ארוכים של כ-2,000 מטרים ויותר. קבוצות של טנקי אויב הגיחו ותקפו מדי פעם, בעיקר באגפים, אך הן הושמדו. הלחץ הלך וגבר. המגע נמשך משעות הבוקר – תחילה היה דליל, ולקראת הצהריים נהיה צפוף וקשה. טנקים שלנו נפגעו – חלקם לחלוטין וחלקם המשיכו לפעול. ניסיונות האויב לאגוף אותנו אילצו אותי לדלג פעמיים כוח מפלוגת כובס דרומה, כדי למנוע אפשרות איגוף והפתעות מהאגף. מחלקת הג'פים הגדודית פעלה בתיאום מלא עם יוסי מ"פ סיוור הג'פים, שפעל באופן הדוק מאוד עם הגדוד, כאחד משלנו. יחד הם עשו מאמץ לצפות ולהתריע על תנועות האויב ועל ניסיונותיו לאגוף ולהפתיע. הלחץ מגיע לשיא כאשר האויב חידש את התקפתו בסביבות השעה 13:00. חיילי האויב הגיעו עד הטנקים שלנו, והמצב הגיע לידי כך שכל הטנקים, עד האחרון שבהם, נלחמו על חייהם. אש תופת, כדורים שורקים וטילים מתעופפים. המצב נעשה בלתי נסבל.

זיהיתי כמה קילומטרים מאחורינו כוח טנקים שלנו, וניסיתי לבקש את עזרתו. ואולם, לא הצלחתי ליצור אתו קשר. בינתיים המצב הלך והחמיר. מ"פ כובס, יובל אבידר, נהרג יחד עם הנהג שלו רב"ט מאוריציור גבריאל לוי. פגיעה אחת פילחה את תא המפקד, השנייה את חלקו התחתון של הטנק. סמ"פ מפתח, סגן יואב גולן, נפצע ופונה. הסמג"ד שלי יאיר יחדיו נפצע ופונה. היו נפגעים נוספים, אך התמונה עדיין לא הייתה ברורה. אני חטפתי בטנק שלי פגיעה בתובה ובזחל השמאלי. ירדתי מעמדת אש לעמדת המתנה, נטשתי את הטנק ודילגתי לטנק אחר וטיפסתי שוב לעמדת האש. הוריתי לטפל בכינוי הפצועים, הוריתי לסמ"פ כובס, סגן מנחם גלברד, לקחת פיקוד על הפלוגה, והמשכנו את הלחימה וחילופי האש.

המט"ק דורון נשרי שירת ערב המלחמה בצוות המטווח של הסמג"ד יאיר יחדיו. הוא לחם בתחילה כתותחן בטנק הסמג"ד עד שזה נפצע ופונה ב־10 באוקטובר ומאז פיקד על הטנק במסגרת פלוגתית. כך הוא מתאר קטע מהאירועים הרבים שהוא חווה:

הגענו לאזור ציר ספונטני מול זרקור והברגה – אזור מלא בטנקים ובכלים שרופים שלנו ושל המצרים. ריח של מוות עמד באוויר. המג"ד נחום פרס וכיוון את פלוגת הטנקים, החרמ"ש והסיוור בלחימה מערבה לעבר זרקור. כל הלחימה הייתה מלווה בארטילריה של האויב. נפילות הפגזים החרידו את המדבר. ריח חריף של אבק שרפה. יאיר הסמג"ד צידד את התותח עם בקר הצריח לכיוון צפון. הוא שאל אותי אם אני מזהה טנק מצרי בטווח 3,000 מטרים. אכן זיהיתי. ואז יאיר נתן לי את הפקודה: "טנק על אש!". כיוונתי את התותח ויריתי. "ארוך!" אמר יאיר. תיקנתי את הטווח ושוב יריתי. "קצר!" באה הפקודה מעליי. שוב ביצעתי תיקון ויריתי בשלישית. מהטנק המצרי עלה כדור אש. "מטרה!" קרא יאיר, ומיד כיוון את התותח לטנק אחר, וכך הלאה במשך השעות הבאות. בשלב מסוים הרגשתי שיאיר נחת על מושבו מעליי, על כיסא המפקד. הסתובבתי ככל שיכולתי וראיתי אותו אוחז את כתפו השמאלית ודם רב זורם מבין אצבעותיו. קפאתי לרגע. "תחבושת", אמר לי בקולו הרגיל, ואני שלפתי באצבעות רועדות מהכיס השמאלי את התחבושת. קרעתי את העטיפה וחבשתי את מקום הפצע בחבישה ארעית. עברתי מתא התותחן לתא טען־קשר, והוריתי לנהג לנסוע אחורה כדי לרדת מעמדת האש שבה היינו חשופים לאש האויב. יאיר, שהיה בהכרה, הורה לי לדווח למג"ד על פציעתו. שידרתי בקשר חוץ ש־11 (סימן של הסמג"ד) נפצע. "מקומך?" שאל נחום בשקט. לא ידעתי מה לענות לו. עד היום אני יודע איך הוא כיוון אלינו את רכב הפינוי שהגיע תוך דקות אחדות ופינה את יאיר. חבשתי את קסדת המפקד, ושאלתי את המג"ד מה עליי לעשות. נשאלתי חזרה האם אני מוכשר לשמש כמט"ק. תשובתי הייתה חיובית. ואז הורה לי: "רד למדרון האחורי, חכה שיצוותו לך תותחן והצטרף לפלוגת כובס שמשמאלך". תוך זמן קצר הביאו אליי חייל שניצל

שהם התקרבו משמאל ומלפנים בלי לפחד היישר אל מול הטנקים – התרוממו וכיוונו טילים. עם כל הרע שבטילים האלה, הם עפו לאט בשמים, ואפשר היה עם נהג זריז לתמרן את הטנק כדי להתחמק – לא באופן משמעותי אלא למען ההרגשה הטובה. הארטיילריה חייבה את המט"קים להוציא את הראש בלבד, על כן נאלצנו לעלות לעמדות אש גבוהות. אנחנו ירינו עליהם, ומנגד הם שיגרו לעברנו מטחי טילים. כך נמשך הדבר עד שהתקפת האויב נשברה. לאחר רדת החשכה חזרנו לחניון לילה.

בשל בעיות תיאום והחלפת גזרות נשארתי בגזרה שלי, אך במשך ארבע שעות אחר־הצהריים הייתי תחת פיקודה של חטיבה 460 שלחמה דרומית לנו, באזור הברגה ודרומה ממנו. הלחימה נמשכה עד שהתקפות האויב נשברו לחלוטין. על המדרונות שלפנינו נותרו חללים רבים, טנקים ונגמ"שים שרופים.

קיבלתי היתר מן האוגדה לעזוב את החטיבה של גבי עמיר, ולצאת ולהתארגן בספונטני 32 – במגמה לחזור ליחידת האם. עוד לפני שחוד השדרה הגיע לספונטני 32 נכנס לרשת הגדודית שלי קצין אג"ם אוגדה והורה לי לא לעצור, אלא להמשיך מיד להברגה, כדי לסייע ליחידות של חטיבה אחרת שלחמו על הברגה ובחלקה הדרומי. תוך כדי התנועה נתתי פקודות והכנסתי את הגדוד לעמדות ממרכז הברגה וצפונה. המגע עם האויב, שניסה מדי פעם להסתער, נמשך עד הערב. תוך הלחימה נפגע לנו טנק נוסף, והוא פוּנה על צוותו על־ידי מנש, מ"פ מפתח.

חי"ר וטנקים זוהו בטווחים של 200-300 מטרים. כל הכלים ירו עד קצה גבול היכולת. לרבים מן הכלים אזלה לחלוטין התחמושת. חלק מהם לקחו מן הטנקים השכנים "פירורי" תחמושת, ואחרים פשוט הפגינו נוכחות עם טפטוף של ירי מבוקר באמצעות מנת חירום של תחמושת עד החשכה. כאמור, היום איבדנו את יובל אבידר מ"פ כובס, יליד קיבוץ יפתח, התגייס לצה"ל בשנת 1969, לחיל השריון. יחד עם יובל, נהרג גם נהג הטנק שלו רב"ט לוי מאוריצי-גבריאל, יליד איטליה, הגיע לישראל

כמתנדב במלחמת 'ששת הימים' ואחריה חזר למשפחתו. בשנת 1972 עלה ארצה וגויס שנית לצה"ל לחיל השריון. את המלחמה עשה אתנו כנהג טנק של יובל. כמו כן היו לנו שבעה פצועים. בנוסף נפגעו לנו שלושה טנקים וזחל"מים. לאויב השמדנו כ־30 טנקים וכוחות חי"ר רבים.

ערב המלחמה היה יובל בחופשת שחרור. מועד השחרור שלו היה ב־6 באוקטובר, ומכיוון שהתאריך הזה חל בשבת הוא הקדים והגיע לבקו"ם ביום שישי. בבקו"ם לא הסכימו לשחרר אותו, ואמרו לו לחזור ביום ראשון. כידוע המלחמה לא המתינה לשחרורו של יובל ופרצה ביום הכיפורים. יובל הוזעק ושובץ כמ"פ אצלי בגדוד. זו הייתה היכרותי הראשונה עם יובל. יובל הציג את עצמו: "אני יובל מבית ספר לשריון, נשלחתי אליך מקמ"ט. הייתי מ"פ אצל עמיר יפה. עמדתי להשתחרר מצה"ל ביום ראשון והנה אני פה". משיחתי אתו התרשמתי ממנו מאוד לטובה. היה בו שקט פנימי עמוק, שקול ובטוח בעצמו. נתתי לו תדריך קצר באשר להתארגנות המהירה. הדגשתי שלמרות החיפזון אני מבקש שההתארגנות תהיה טובה ככל האפשר. כל מה שאמר היה: "הבנתי", וניגש לעבודה. תגובתו לא עודדה אותי וחששתי לבאות. ואולם, עם שחר הופתעתי מהישגיו, ובתוך זמן קצר הוא הזים במעשיו את כל חששותיי. הוא הגיש לי עותק ממצבת כוח האדם של פלוגתו, עדכן אותי במצב התארגנות הפלוגה והודיע: "אני מוכן לתנועה". הוא ארגן את הפלוגה בקור רוח, בשקט נפשי, בשליטה עצמית וביסודיות. תכונותיו הטובות התגלו גם בשדה הקרב.

בימי הלחימה הקשים התגלה יובל כטנקיסט מקצוען, אמיץ, נחוש, מפקד יצירתי ובעל יוזמה הנוסף תחושת ביטחון באנשיו. תופעה אופיינית לשדה הקרב היא היסוס בביצוע המהלך הראשון. את הצעד הראשון אמור לעשות המפקד כדי לסחוף אחריו את פקודיו. אותו יראו וכמוהו יעשו. מבחינה זו יובל היה דוגמה ומופת לאנשיו. הוא היה המ"פ הראשון של כובס במלחמה. הדוגמה האישית שלו ניכרה גם בהמשך הפעילות של הפלוגה. תרומתו למאמץ הגדוד נקטעה לאחר ארבע יממות רצופות של פעילות ולחימה ללא

הפסק. ב־10 באוקטובר, שהיה אחד מימי הלחימה הקשים לגדוד בקרבות הבלימה, כאשר נלחמנו בטווחים קצרים בטנקי האויב וביחידות הרגלים שלו, שהיו מצוידות בנשק נ"ט רב, נפגע יובל כשהוא בתוך תא המפקד של הטנק בעת שפיקד על פלוגתו בקרב בגזרת זרקור-הברגה. כמה דקות קודם לכן שמעתי אותו מתקן בקולו את האש של פלוגתו. לדאבוני, הכרתי רק את יובל החייל, ואני מצטער על כך שלא הכרתי אותו גם בחייו הפרטיים. יובל היה אבדה גדולה לסגל הפיקוד של 433.

מנש סיפר עליו:

יובל ואני היינו חניכים בקורס קצינים באותה מחלקה. בקורס כזה, בעיקר באימוני השדה, קל להכיר אנשים. כשהרוחות היו מתלהטות בשעת ויכות, היה נשמע קולו העמוק, שהיה מרגיע אותנו. קודם כול בנימת קולו, אחר־כך בדבריו. כאשר פגשתי את יובל בצאלים שכחתי לרגע שנקראנו למלחמה. התרוצצנו שנינו לגייס אנשים ולארגן איש איש את פלוגתו. לזכותו של יובל ייאמר כי הצליח לארגן מהר יותר ממני את פלוגתו, ולכן הוא יצא ראשון כשפלוגתו מובילה. אני נאלצתי לצאת "בשני חלקים", גם בגלל הלחץ של המג"ד. צירפתי לפלוגתו של יובל שישה טנקים, והיתר הגיעו לאחר מכן. במהלך הקרבות שמעתי את קולו של יובל ברשת הגדודית. גם בשעות הקשות של דיווחים על טנקים פגועים ולוחמים פצועים, נשמע קולו שליו ובוטח. אנשיו ידעו כי יש להם מ"פ השולט במצב. מדי פעם הזדמן לנו לשוחח כמה דקות – לעדכונים ולהחלפת רשמים. תמיד נשמע אופטימי וצפה קדימה. ביום רביעי נשארתי עם הפלוגה בחיפוי. יובל התקדם ואז נוצר מגע אש עם האויב. את הדיווח על פגיעתו של יובל לא שמעתי משום שנפגעתי מרסיסים ונכנסתי לזמן קצר לתוך הטנק. כשהפסקתי לשמוע את קולו ברשת הגדודית, חששתי שקרה לו משהו, אך לא היה לי פנאי להתמקד בזה. רק בלילה כשנקראנו לנחום המג"ד לסיכום ולהנחיות הוא יידע אותנו. באימונים למדנו ולימדנו שעל מפקד טוב לעמוד חשוף בצריח ולצפות טוב על השטח. יובל יישם במלחמה במדויק את כל מה שנלמד בקורסים השונים. ואולי לכן נהרג.

מנחם גלברד, הסמ"פ של יובל, סיפר עליו:

את יובל הכרתי עוד בבית-הספר לשריון. שנינו הינו מדריכים בקמ"ט. כאשר הגעתי לצאלים נאמר לי שכל תפקידי המ"פ מאוישים, אך למזלי פגשתי את יובל וסיפרתי לו על מצבי, והצעתי שאשמש כסגנו. ניגשנו ללשכה ויובל אמר לנחום המג"ד: "הגיע לכאן חבר שלי שאין לו שיובוץ. הוא קצין טוב ואני מעוניין שיהיה הסגן שלי". הסכמתו של נחום שימחה אותנו משום ששנינו לא הכרנו איש בפלוגה. ההתארגנות נמשכה כל הלילה. עם שחר הגיע נחום ואמר: "בסיני הולך פרוץ, היכוננו לתנועה מיד". יובל הכתיב את סדר התנועה – הוא בראש ואני בסוף שדרת הפלוגה. התחלנו בתנועה הארוכה והקשה עד אזור הקרבות. בהפסקות, בין הקרבות או בחינוכי הלילה יובל ואני היינו נפגשים. הולכים איש לקראת רעהו, האחד מביא ביסקוויט, השני מביא ממרח כלשהו, אוכלים ומשוחחים. ביום רביעי, 10 באוקטובר, עמדנו פרוסים בעמדות בחצי קשת לאורך הדיונות. פתאום רמי צעק בקשר: "טנקים!" ואכן ראינו ארבעה טנקים חוצים את הכביש. יובל קרא בקשר לשנות עמדה. לפתע ראינו את הטנק שלו זז לאחור ונעצר, ואז שמענו איזו שריקה ובוט... השתרר שקט... בקשר נשמעה קריאה: "יובל, מה קרה?" לא היה מענה. רמי ניגש לטנק של יובל, ראיתי אותו מטפס עליו ויורד בלי לומר דבר. אחר כך יצאו מן הטנק שני אנשי צוות, כשעליהם כתמי דם. הבנתי שיובל נהרג. יובל היה עבורי הפלוגה. נשברתי מהדיעה שהוא איננו ובכיתי. זו הייתה לי הפעם הראשונה במלחמה. קיבלתי הוראה מהמג"ד לקבל פיקוד על הפלוגה ולחזור לעמדות האש. היום בדיעבד אני חושב שזה היה צעד נכון ובמקום מצד נחום. זה עזר לי להתעשת. לא הספקתי לחוש ולעכל את האובדן. רצף המשימות מסיח את דעתך ומאלץ אותך להתמקד במתרחש בחזית ולא מותיר לך זמן להרהר בכאב האובדן. יובל היה בן אדם על כל המשתמע מכך. גם בשעות הקרב הקשות ביותר שמר על יחסי אנוש תקינים. מלחמה אינה תענוג גדול, אך להילחם לצד יובל היה הדבר הטוב ביותר שאפשר לצפות מדבר נורא הקרוי מלחמה.

יום הלחימה גדוש נוסף הסתיים. כמעט התרגלנו לצורת הלחימה הזאת, שהייתה זרה לנו קודם לכן. לפי תוכנית המלחמה של המצרים, מדובר גם היום בהמשך ההתבססות וייצוב ראש הגשר בעומק של עד 12 ק"מ מזרחית לתעלה, וזה כבסיס לשלב הבא – תפיסת המצרים. הדיוויזיות המצריות נערכו מצפון לדרום: דיוויזיה 18 עד דרום האי אל-בלח, דיוויזיה 2 עד אסמאעיליה, דיוויזיה 16 עד דוורסואר.

ארנון מהתאג"ד סיפר:

במהלך היום קלטנו שני הרוגים, את יובל ונהג הטנק שלו מאוריציו-גבריאל ושהה פצועים, ובהם הסמג"ד יחדיו שנפצע בבטנו. תוך כדי הודיע ד"ר גרתי כי הגב שלו נתפס וכי הוא לא יכול להתרומם מהאלונקה. בזמנו הוא נפצע בגבו באימון ההקמה של הגדוד. הוא דרש לפנותו לבונקר הרפואה בטסה. לקראת שעות הצהריים הגיע לתאג"ד רופא מחליף, ד"ר תיאודור גל, כירורג מפלוגת הרפואה החטיבתית של שטרן. במהלך ימי הלחימה ד"ר גל בלט פחות כמפקד מגבש, ותרם הרבה יותר בכישוריו המקצועיים הרפואיים הנפלאים. כבר בימים הראשונים של הלחימה למדנו שכדי לטפל בחללים שפוננו לתאג"ד ובפצועים שנפטרו תוך כדי הטיפול, צריך שצוות הרבנות הצבאית יהיה צמוד אלינו.

בסוף יום הלחימה הארוך והמתיש הכנסתי את הגדוד לחניון לילה צפונית לספונטני 36. לפני קבוצת הפקודות בחטיבה ריכזתי את המפקדים לקבלת דו"ח מצב מפורט על יום הלחימה, נתתי הנחיות ותדרוך בנוגע להמשך ההתארגנות, ופיזרתי אותם להיות עם הפלוגות. זה היה לילה ארוך של התארגנות. הטנקים סיימו את יום הלחימה כמעט ללא פגזים ותחמושת קלה. ברבים מהם היו תקלות שפגעו בכשירותם.

ביום חמישי, 11 באוקטובר, ריכזתי ב-5:45 בבוקר את המ"פים והמטה לעדכון ולמתן פקודות ליום שלפנינו. בשעה 7:00 הנעתי את הגדוד משטח החניון מערבה לעבר ורוצלב וזרקור. פרסתי את הגדוד: פלוגת

הפלוגות ניתן תדריך, ובשעה 7:00 החלה תנועה לעבר העמדות שבהן לחמנו ביום הקודם. ואולם הפריסה הייתה רחבה יותר שכן הגדוד שלנו היה היחיד מתוך גדודי החטיבה שפעל באותו יום בחזית. היתר היו בהתארגנות מאחור באזור ספונטני 36. על כן פריסת הגדוד הייתה גדולה מדי – על כל רכסי הברגה וזרקור. במצב הזה קשה לשמור על עקרון ריכוז הכוח והלחימה במוקדים. הפלוגות נפרסו ונמתחו עד קצה גבול היכולת. בסביבות השעה 10:30, כאשר כל פלוגה פרוסה בגזרתה וניהלה מגע אש עם האויב, טיפס יוסי, מ"פ הסיור, על הטנק שלי, והראה לי משהו שהעלה חיוך רחב על פניו והביא לפרץ צחוק של שנינו שנראה בביורר על-ידי אנשי החפ"ק שלי. יוסי חזר לפלוגה שלו להמשך תצפיות ושמירה על אנפי הגדוד וכחצי שעה לאחר מכן הודיע לי כי נפצע בבטנו וכי פונה לאחור לתאג"ד. אמציה סגנו תפס את הפיקוד על הפלוגה.

הגדוד נפרס לרוחב גזרה של כ-8 ק"מ – מוורוצלב דרומה עד ציר ספונטני והחלק הצפוני של הברגה. פלוגת הסיור, שהייתה הפעם תחת פיקודו של אמציה חן, שהחליף את יוסי לאחר פציעתו, המשיכה בצמוד לגדוד בקיום תצפיות ארוכות טווח וקצרות טווח, בבדיקת האגפים ובבדיקת המדרונות הקדמיים. במשך היום יורדת ארטילריה – לעתים בטפטוף ולפעמים במטח סמיך ורצוף. הארטילריה הייתה כמו מוזיקת רקע. לפעמים נדמה היה שהיא מפסיקה, אבל אז היא ניצרה שוב את "קהל הצופים".

בסביבות השעה 14:00 החלו כוחות חי"ר של האויב עם טילי כתף וטנקים להתקדם מערבה. כוונתם לא הייתה ברורה לנו, אך ייתכן שחשבו לנסות להיאחז ברכס העמדות שעליו נמצאנו אנו. פתחנו אתם במגע אש. טנק אחד בער, השני ספק כן ספק לא. בטווח של כ-2,500 מטרים הבחנו במשאית שנפגעה בעת שירדו ממנה חיילים. המשאית נפגעה מפגז טנק שלנו ובערה. הקרב נמשך לסירוגין כשלוש שעות. בסביבות השעה 17:00 הגיעה יחידת טנקי טירן (כך כונו הטנקים הרוסיים שהיו ברשות הצבא

המצרי שנלקחו שלל במלחמת ששת הימים והוכשרו ללחימה בצה"ל) של חטיבה 274 להחליף אותנו. לאחר חפיפה של כשעה עם המח"ט והמג"ד המחליף ניתקנו מגע ויצאנו להתארגנות בסביבות 19:30, ובהמשך לחניון לילה צפונית לספונטני 36. מ"פ המפקדה סרן ניסים כהן חיכה כבר עם שיירת התחמושת, הדלק, המזון והמים לפלוגות. לא היו היום נפגעים לגדוד – לא בנפש ולא בכלים. הפצוע היחידי היה סיידון מ"פ הסיור. חניוני הלילה היו פסק זמן להתארגנות – טיפול בטנקים: גירוז, שימון, תיקון תקלות, מילוי תחמושת ודלקים, מילוי מזון וכן ציוות לוחמים במקום אלה שנפגעו ומתן תדריכים ופקודות למשימות ביום המחרת. ברוב הלילות נותרו שעות בודדות לשינה/תנומה לכל אחד בתאו או לצד הטנק שלו. תוך חילופי דברים בין המ"פים על חוויות היום סיפרו לי שהיו עדים לתמונה ההזויה שתוך כדי הלחימה לפני הצהריים ראו אותי טופח ליוסי מ"פ הסיור על השכם תוך ששנינו פורצים בצחוק היסטרי. הדבר סקרן אותם, והם תחקרו ומצאו וסיפרו לכולם שיוסי ואמציה מצאו באחד הכלים המצריים הפגועים תמונות של חתיכה מצרית, שלל של פלוגת הסיור. יוסי נשא את התמונות בכיסו, וטיפס לטנק כדי להראותן לי.

הגדוד בתנועה לקרב שריון בשריון

מקיפאון בבלימה ללחימה

ניידת

בשבת, 13 באוקטובר, עם שחר, פרסתי את הגדוד מחניון לילה לחניון יום באותו אזור – ספונטני 36 – ונשארנו להתארגנות. יום קודם לכן גדודי החטיבה האחרים היו ביום התארגנות. זו הייתה הפעם הראשונה שהזדמן לי לרכז את אנשי הגדוד כדי לשוחח עמם, להביט להם בעיניים, וכדי לשייך ביצועים טובים ואמיצים לפרצופים ולדרגות. נתתי סקירת מצב, סיכמתי את ימי הלחימה עד כה ונתתי הערכה לצפוי בימים הבאים – זאת בהתחשב באי־הוודאות שבה חיינו. סיפרתי להם את כל מה שידעתי. בכנות רבה הבהרתי שזה לא עוד קרב, אלא זו הולכת להיות מלחמה ארוכה וקשה, שונה ממלחמת ששת הימים. עוד אמרתי: "איני רוצה לנפץ אשליות, אבל אומר לכם את האמת על המצב כפי שהוא נראה לי. אך באותה נשימה אומר לכם גם שאני אופטימי, ומאמין בכל לבי שהמצב יתהפך, ובסופה של המלחמה הזאת נכריע את הצבא המצרי".

הצגתי בפני האנשים גם את הסמג"ד החדש, יואל לביא, ששימש עד אז קצין האג"ם של החטיבה, והועבר אליי במקום הסמג"ד הקודם שלי יאיר יחדיו, שנפצע ב־10 באוקטובר. שמחתי שיואל בא לשמש כסגני. חיבבתי אותו מאוד כאדם והערכתני את יכולותיו המקצועיות. הוא היה קצין מוכשר, דעתן, נחוש, בעל מקצוע מעולה, איש ארגון מצוין שידוע להבחין בין עיקר לטפל. יואל האמין בצדקת דרכנו, והיה נחוש לתת את כל מה שביכולתו כדי להפוך את ההפתעה להכרעה לטובתנו.

אלטמן המ"כ סיפר:

שבת. היום זכינו לראשונה לשמוע מה קורה בעצם במלחמה הזאת. זו הייתה הפעם הראשונה שהייתה אפשרות לכנס את כל הכוח לאור היום. המג"ד דיבר אלינו וסיפר הכול. מי שחשב עד אז שהמלחמה תיגמר תוך ימים ספורים התפכח מאשליותיו, והבין שאנחנו נמצאים במלחמה השונה באופן מהותי ממלחמת ששת הימים ושהמצב אינו מבריק במיוחד. לצד העידוד והחיזוק שנתן לנו נחום מפקד הגדוד, הוא גם אמר לנו את האמת לאמיתה.

ביום ראשון, 14 באוקטובר, יצאנו שוב בבוקר מערבה לאזור ספונטני 32, זרקור והברגה. נפרסנו בעמדות דרומית לכביש, וניהלנו חילופי אש עם כוחות גדולים של האויב שנמצאו בגבעות שממול. במהלך חילופי האש הגיעה הודעה שאני מקבל פלוגת טנקים נוספת, שכונתה ליבק, שעליה פיקד סרן אלברט בן הרוש. הקליטה שלו נעשתה למעשה ברשת הקשר ותוך כדי לחימה. רק מאוחר יותר נפגשתי אתו פנים אל פנים להיכרות ולהתעדכנות בתמונת המצב. הפלוגה של בן הרוש עשתה דרך ארוכה על שרשרות עד שצורפה אליי לגדוד, והיא עברה אתנו את יתר המלחמה עד סיומה. רוב אנשיה הגיעו מחו"ל עם פרוץ המלחמה, התארגנו בבית ספר לשריון, אספו טנקים מיחידות שונות, ולאחר שציידו אותם הם נחפזו דרומה אלינו לחזית. בן הרוש סיפר לי על ההרכב של חיילי הפלוגה שלו, על רמת ההכשרה שלהם ועל הדרך שבה הם הגיעו למלחמה. לראשונה הוא פגש אותם במחנה ג'וליס, ושם ארגן אותם לצוותים. הם לא הכירו איש את רעהו. אפילו העברית של חלק מהם הייתה משובשת. על הרמה המקצועית לא היה מה לדבר. חלק מהם לא ראו טנקים חמש ואף עשר שנים. בג'וליס הם עשו רענון חפז מאוד וכמה תרגולות בסיסיות. את הפרקטיקה השאירו לשטח הלחימה.

בן הרוש היה קצין טוב, שריונר מקצועי ובעל יכולת ביצוע מעולה. אנשיו העריכו אותו ואת יכולותיו. היה בו שקט פנימי עמוק והיה לו חיוך שובה לב. כבר במפגש הראשון שלנו עשה עליי רושם טוב. בלחימה הוכיחה

פלוגתו יכולת מקצועית מרשימה למרות הרקע שלה. הודות לנחישות של המפקד שלה נלחמה הפלוגה ברציפות גם בקרבות הבלימה ממזרח לתעלה וגם בקרבות הרדיפה ממערב לה.

בשעה 16:00 נקראתי לחפ"ק המח"ט שנמצא באזור, צפונה לכביש, והוא הטיל עליי משימה: להיכנס בסוף יום הלחימה עם כל הגדוד לאבטחת לילה באזור זרקור-הברגה. חצי שעה לאחר מכן, בעת שהמתנו לאישור לנוע, אמר לי המח"ט שבמקביל לאבטחת הברגה וזרקור עליי להתארגן גם לקראת שחר של יום הלחימה הבא. לפיכך החלטתי לפצל את הגדוד – חלקו לאבטחה וחלקו להתארגנות בחניון לילה. לאבטחה לקחתי את פלוגת חרמ"ש ופלוגת טנקים. ביקשתי מהמח"ט לצרף אליי למשימת האבטחה גם את ארנב – פלוגת הסיור החטיבתית שעל נגמ"שים. לקחתי אתי את פלוגת הטנקים כובס, את פלוגת החרמ"ש סורט ואת פלוגת הסיור ארנב, ונעתי מערבה לעבר הברגה וזרקור. הוריתי ליואל, הסמג"ד החדש, שהגיע לגדוד יום קודם לכן במקום יאיר שנפצע, להוביל את יתר הגדוד לחניון לילה בספונטני 36. התארגנו שוב: טיפלנו בכלים שנפגעו כדי להכשירם לעוד יום לחימה ומילאנו תחמושת דלקים ומזון. את כוח האבטחה שאתי פרסתי על זרקור ובין זרקור והברגה. מיקמתי את פלוגת טנקים של מנחם וחלק מפלוגת חרמ"ש של מינקו בחזיזית 35 ואת יתר הכוח בחזיזית 34. את ארנב, פלוגת הסיור החטיבתית, מיקמתי בין זרקור להברגה. כשעה לאחר שהכוחות התמקמו השארתי את הפיקוד בידי מפקד ארנב, והצטרפתי עם הטנק שלי לגדוד בספונטני 36.

למחרת, יום שני, 15 באוקטובר, עם שחר, נוצר מגע אש רצוף בין הכוח הקדמי שהשארתי באבטחה מלפנים ובין כוחות האויב. הצטרפתי עם החפ"ק שלי לכוח הקדמי לניהול האש. ואולם, העניין מסתבך ומגע האש נמשך ללא הפסקה. המשכנו להילחם בגזרת זרקור-הברגה לצד כוחות חטיבה 274 עד שעות אחר הצהריים. הטנק של מ"פ כובס נפגע מכמה טילים. המ"פ מנחם גלברד ושני אנשי צוות שלו – הנהג דוד ואקנין

והתותחן יעקב לייטנר – נפצעו ופוננו. גלברד הגיע אליו מבית־הספר לשריון כמיועד לתפקיד מ"פ טנקים. ואולם מכיוון שכל תפקידי המ"פ היו מאוישים, ביקש לשמש כסגן בפלוגת כובס בפיקודו של יובל אבידר, שאותו הכיר מן התקופה ששירתו יחד בבית־הספר לשריון. מנחם שש לתפקיד משום שחשש שאם ימתין לתפקיד מ"פ הוא יחמיץ את ההזדמנות לצאת למלחמה עם פלוגתו של יובל. פלוגת כובס, בפיקודם של יובל ומנחם, עשתה עבודה מעולה, פעלה בנחישות ובאומץ נגד כוחות החי"ר והשריון של האויב. גלברד הספיק לפקד על הפלוגה חמישה ימים בלבד עד שנפצע. הוא פונה לבית החולים מאיר בכפר סבא ואושפז בו, אך כבר למחרת בבוקר נטש את בית החולים, נסע לטרמינל הצבאי בנמל התעופה בן־גוריון, ומשם טס לרפידים שבסיני במטרה לחבור לפלוגה ולגדוד. ברפידים הוא נתקל באל"ם עמי רדיאן, ראש מטה האוגדה של ברן, שרתם אותו למשימות שונות. ב־22 באוקטובר, עם הפסקת־האש הראשונה הוא הוטס שוב לבית החולים תל השומר להמשך אשפוז, ומשם הועבר לבית גולדמינץ. בסיום ההחלמה חזר אליו לגדוד, ופיקד על פלוגתו בעת האימונים והמצור על הארמיה השלישית ממזרח עד שהשתחרר.

מיניתי את הסמ"פ רמי יפה למ"פ כובס. הוא היה המ"פ השלישי שפיקד על הפלוגה הזאת. רמי התחיל כמפקד מחלקה. לאחר ארבעה ימי לחימה הוא התמנה לסמ"פ, ולאחר חמישה ימי לחימה נוספים הוא התמנה למפקד הפלוגה. בסביבות השעה 14:00 ניתקנו מגע והצטרפנו ליתר הגדוד, עם שלושה פצועים וטנק פגוע, ישר לתוך הופעה של יפה ירקוני שהחלה כבר בשעה 13:30. זו הייתה תמונה הזויה במצב שבו נמצאנו. ירקוני זמרת נוספת ניסו להשכיח מעט מן הלוחמים את מראות הלחימה הקשים שחוו. לאחר ההופעה חילקו דואר מן העורף: גלויות, מכתבים וגם חבילות. את הדואר חילקו בכוונה לאחר ההופעה. אם היו מחלקים אותו קודם לכן הן היו שרות לעצמן.

בשעה 14:30 התקיימה קבוצת־פקודות. החטיבה קיבלה פקודה לרדת דרומה לשטח כינוס על ציר מבדיל ולהתארגן לקראת צליחת התעלה. חזרתי לגדוד, וכבר בשעה 16:00 הנעתי את הגדוד מספונטני 36 לציילון. עם רדת החשכה נכנסנו לחניון בכריסטן 68.

באותו ערב קיבלתי תגבור של שבעה נגמ"שים, שנחשבו לכלים הרבה יותר איכותיים מאשר הזחל"מים שהיו ברשות פלוגת החרמ"ש. בגלל ההבדלים בין יכולות התמרון של הכלים החלטתי לפצל את פלוגת החרמ"ש סורט לשתי פלוגות: פלוגת חרמ"ש אחת עם שבעה נגמ"שים, בפיקודו של מינקו, שתמשיך להיקרא סורט; והפלוגה השנייה עם ארבעה זחל"מים פלוס זחל"מי מרגמות 81 מ"מ, בפיקודו של סרן חזי פנט, שתיקרא חזי. הגדוד כלל עתה שלוש פלוגות טנקים ושתי פלוגות חרמ"ש. לוחמי סורט, שהתאמנו ולחמו על זחל"מים, לא הכירו את הנגמ"ש האמריקני שקיבלנו זה עתה, ולא ידעו איך לתפעל אותו. על כן ארגנו ללוחמים הדרכה זריזה כיצד להשתמש בו.

כך תיאר זאת אלטמן המ"כ:

החלטנו ללמוד בעצמנו וללמד את הצוותים והקצינים את השימוש בנגמ"שים, הכלים החדשים. זה לא היה קל, אבל זה היה מבצע לדוגמה. הסברתי לנהג שלי שאול יעקובוביץ בעשר דקות את עקרונות הנהיגה בנגמ"ש. את השיעור המעשי הוא כבר עשה בצורה מבצעית בשטח הלחימה והוא עשה את זה מצוין.

למרות הנסיבות ולחץ הזמן דאג מינקו לכך שחיילי הפלוגה יעברו תרגול קצר על הכלים החדשים, שהיה דומה לתרגול על מודל - חפוז אך הקנה ידע בסיסי. הדגשים הושמו על עקרונות נהיגה לנהגים ועל תפעול כלי הנשק בתא הלחימה ללוחמים. הכלים הרשימו את הלוחמים בעיקר בשל העבירות הטובה שלהם, יכולת התמרון והמיגון שנתן להם תחושת ביטחון.

בשעה 20:30 שוחח מפקד האוגדה עם כל חיילי החטיבה. הוא סקר בקצרה את האירועים שעברה האוגדה עד היום. הוא התייחס בין היתר לצליחת התעלה שההכנות לה היו בעיצומן, ושהייתה אמורה להתחיל למחרת. מחד גיסא הוא נשמע מעודד, אך מאידך גיסא הוא הסביר את הסיכון שבמעבר לגדה המערבית של תעלת סואץ ואת ההפתעות שבהן עלולים כוחותינו להיתקל שם. רבים שמחו על הכוונות לצלוח את התעלה לעברה המערבי. סוף סוף יצא צה"ל ממצב הקיפאון של לחימה בעמדות ויעבור לקרבות תנועה. אלוף ברן דיבר אל החיילים בשפה שהם הבינו. הוא דיבר בשקט, והצליח להמחיש ללוחמים שגורל המערכה תלוי ביכולתם לעצור את ההתקדמות של האויב. ברן דיבר על כך שלוחמים רבים נפלו ושכלים רבים נפגעו, אך שידר אופטימיות זהירה.

למרבה המזל התברכנו בשני מפקדים מעולים באוגדה: אלוף ברן מפקד האוגדה וסגנו תא"ל דב תמרי. הם זכו מפקודיהם להוקרה ולהערכה על היותם מפקדים יצירתיים, היודעים להבחין בין העיקר לטפל, להאציל סמכויות ולעודד יוזמה, אנשים מאופקים וקרי רוח גם במצבי לחץ, בעלי מזג נוח ובעלי יכולת ביצוע נפלאה.

בשל מלחמות הגנרלים והאופי של מפקדי האוגדות הילת הניצחון לא נחלקה באופן צודק. בלי להמעיט מחלקן של היחידות האחרות שנלחמו בחירוף נפש קרב אחר קרב ויום אחר יום, הגיע לאוגדה 162 וליחידותיה כיסוי תקשורת הולם יותר כדי שהצדק ייעשה וכדי לשמור על כבודם של הלוחמים ועל זכרם של החללים. הסיקור של האירועים במלחמה חייב להיות מדויק. אמנם לכל יחידה יש את נקודות הראות שלה, ואלה אינן זהות בהכרח לאלה של היחידות האחרות, אך עובדות אסור לטשטש.

ביום שלישי, 16 באוקטובר, עברנו עם שחר מחניון לילה לחניון יום. ריכזתי את המ"פים לקבוצת פקודות. בסביבות השעה 7:30 הגדוד היה מוכן ומאורגן לתנועה. במשך כל שעות הבוקר התקבלו פקודות שהשתנו כמה דקות לאחר מכן. המצב היה לא ברור – הן בשל מהלכי האויב והן

בשל חילוקי הדעות בין הגנרלים. בשעה 15:00 החל הגדוד לנוע דרומה על מבדיל, נכנס לחניון יום בציוץ (מבדיל 65), והמתין לפקודות. עם האור האחרון הכנסתי את הגדוד לחניון לילה באותו מקום. לאחר תדריך קצר והנחיות למ"פים נסעתי לקבוצת פקודות בחטיבה שנקבעה ל-20:30.

המג"ד בחמ"ל הגדודי: קבוצת פקודות

תקלות לא חסרות, אך ממשיכים

מחלקת החימוש הגדודית בפעולה

הגדוד בקרבות תנועה

קרב שריון בשריון והתארגנות לצליחה

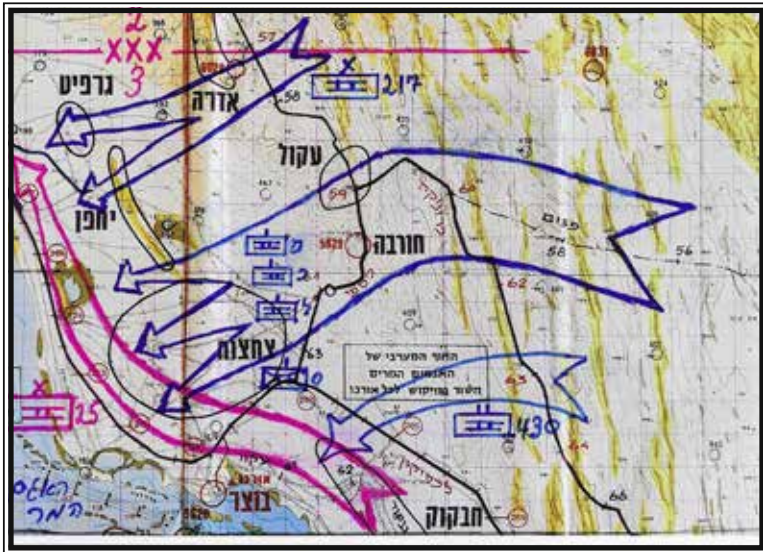
לאחר שהאויב איתר את מאמץ הצליחה של כוחותינו היה צפוי שייערכו על-ידו התקפות נגד. ביום רביעי, 17 באוקטובר, העברתי עם שחר את הגדוד מחניון לילה בציוץ, ופרסתי אותו בחניון יום. תוך פריסת הגדוד קרא לי המח"ט אל"ם אריה קרן: "3, כאן 20, היכון לתנועה. תוביל את החטיבה מערבה על ציר פזום לעבר חורבה וצחצוח. המשך פקודות ברשת". היעדים האלה נמצאו ליד חלקו הדרומי של האגם המר הגדול. לאחר קבוצת-פקודות גדודית קצרה התארגן הגדוד לתנועה. בשעה 9:00 עזבנו את ציוץ, ונענו מערבה על ציר פזום במטרה להתייצב באזור חורבה, כדי להשתתף בקרב אוגדתי נגד חטיבת שריון מצרית – כך שודר לי בהמשך פקודות המח"ט. הגדוד שלי הוביל את החטיבה בתנועה על ציר פזום. לפנינו היו כ-25-30 ק"מ של שטח חולי לא קל לחצייה מכיוון מזרח למערב. יחד אתנו נעה פלוגת הג'יפים בפיקודו של אמציה אהרונסון. אף שהציר היה קשה, התנועה הייתה מהירה למדי. טנק אחד של מפתח פרס זחל על חוד של דיונה באזור פזום 56. חוליה טכנית פלוגתית ניסתה לחלצו, אך לא הצליחה לעשות זאת. החוליה הצטרפה לפלוגה, והטנק פונה על-ידי לוריא, המ"מ של מנש, בסוף יום הלחימה בדרך חזרה. המשכתי עד מפגש פזום עם כרוניקה ורכס חורבה. זה היה בשעות הצהריים – היה חם ויבש למרות המראה של מי האגם המר שלפנינו. פרסתי את הפלוגות דרומית לחורבה, ונעתי לכיוון מערב – לעבר שדה

ההריגה בצפון אזור צחצוח, זאת תוך לחץ מערבה לכיוון שפת האגם המר. קיימתי תצפית ראשונה על אזור המארב בשטח שממערב לצחצוח וליחפן ועל ציר לקסיקון.

המג"ד בתצפית על זירת הלחימה

בשטח מלפנים נראו טנקים רבים מאוד. תחילה היה קשה להבחין בין הטנקים שלנו ובין הטנקים של האויב. נתתי פקודה לנצור את האש עד שהזיהוי יהיה ודאי ונדע בבירור היכן הטנקים שלנו והיכן אלה של האויב. קראתי למ"פ הסיור של חטיבה 217, שהייתה מצפוננו באזור יחפן כדי לזהות לי את כוחותינו, וצפיתי אתו על המרחב שלפנינו. גדוד 430 נמצא מזרחה ודרומה לנו. אנחנו לחצנו במרכז תוך תנועה ודילוגים. חלק מן הגדוד היה בעמדות חיפוי, וחלק היה בתנועה ואש מחורבה לכיוון צחצוח וציר לקסיקון שעל חוף האגם המר.

קרב שריון בשריון

המארב היה קלסי. חטיבת שריון 25, שנחשבה לחטיבת עילית בצבא המצרי, בעלת טנקים טי-62, הייתה פרוסה בין בוצר ליחפן. מצפון ומצפון-מזרח היא נחסמה על-ידי חטיבה 217 של האוגדה מאזור גרפיט שלחצה דרומה ומערבה על כוחותיה שניסו לפרוץ צפונה. המשכתי עם הגדוד ללחוץ ממזרח למערב – מאזור חורבה דרך צחצוח לכיוון שפת האגם. תוך כדי תנועה השמדנו טנקים בטווחים שונים שנעו בין 500-2,500 מטרים מתוך עמדות ובתנועה. חלק מן הטנקים של חטיבה 25 נסעו כל-כך מהר עד שירינו עליהם בהיסט כפול ממה שנהוג בירי למטרות נעות – הן בפגזים חודרי שריון והן בפגזים חלולים ומעיכים. הפלוגות היו פרוסות בצורה מעולה, ירו מתוך עמדות ותוך כדי תנועה תוך חיפוי הדדי – מנש היה הצפוני ביותר, רמי יפה היה במרכז, ואלברט, שלצדו פלוגת הנגמ"שים של מינקו, היה הדרומי ביותר. את הפלוגה של חזי, יחד עם מחלקת הסיור, השארתי מגמה מאחור כעתודה לתצפית ולאבטחת

אגף. הקרב והתמרון נמשכו כמה שעות. השמש החלה לרדת במערב, והשקיעה הקשתה על הראות. בזוויות מסוימות כמעט שלא ניתן היה לראות מאומה. ואולם, למרות הקושי הרב בתצפית נמשך מגע האש עם האויב עד רדת החשכה. חטיבה 25 הושמדה לחלוטין פרט לכלים בודדים שנסוגו דרומה לאזור בוצר. זה היה קרב שריון בשריון מוצלח מאוד מבחינת האוגדה. אין ספק שהקרב הזה היה אחת מנקודות המפנה במלחמה. הרגשתי שהיזומה עוברת לידינו.

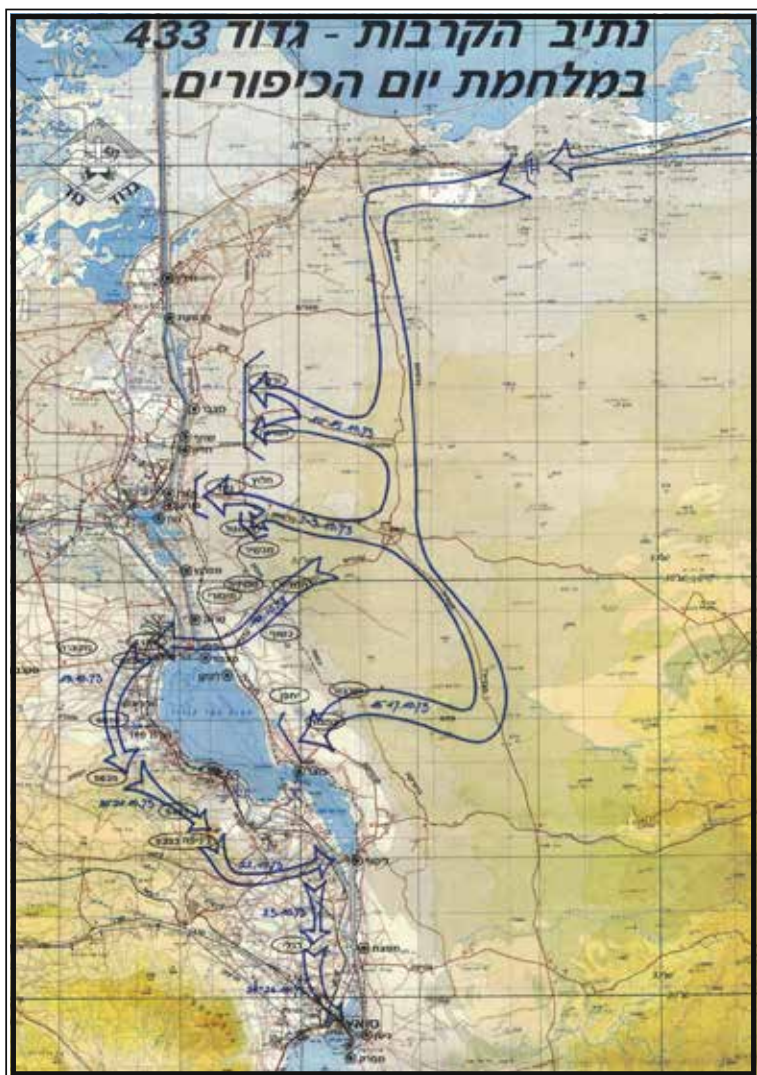

משמידים ומתקדמים

אלטמן סיפר:

לא ריחמנו על המצרים שבתוך הכלים הפגועים. ירינו בשביל להרוג. כל טנק, ג'יפ ומשאית שנפגעו ונשרפו גרמו לנו שמחה. זה ודאי אינו אנושי. זה ברברי, מפלצתי, זה הדבר המתועב ביותר שניתן להעלות על הדעת, אך למדנו שכזאת היא המלחמה. מתועבת! אכזרית!

בקרב הזה השמיד הגדוד כ־20 טנקים ו־18 נגמ"שים ורכבים רבים אחרים. לגדוד לא היו אבדות בנפש ולא ברק"ם – מלבד אותו טנק של מפתח שפרס זחל ופונה על-ידי הפלוגה בסוף יום הלחימה. המגע עם האויב נמשך עד רדת החשכה. זה היה יום טוב מבחינתנו ומבחינת כוחות האוגדה.

נתיב הקרבות - גדוד 433 במלחמת יום הכיפורים

